Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш керак

Туркистон

1925 йилдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1997 йил 13 Август Чоршанба.
№ 63 (14455)

ЭЪТИРОФ

Ўзбекистонда қилинаётган ишлар бугунни ёки эртани кўзлаб қилинаётгани йўқ. Балки, келажакни кўзлаб улуғ ишлар қилинаяпти. Дунёнинг жуда кўп илғор мамлакатларида яшаб кўрган инсон сифатида биламанки, бирор жойда Ўзбекистондаги каби беқиёс қурилиш бўлганини ҳеч кўрмаганман. Бу қурилишлар келажакда ўз самарасини беради. Эшитишимча, нефтни қайта ишлаш заводи қурилаётган экан. Автомобиль заводи ишга тушганини биламан. Биргина Тошкентнинг ўзида давом этаётган қурилишларни кўриб, очиғи Ўзбекистонга ҳавасим келди. Фақат келажак учун ишлаётган, келажак учун яшаётган инсонгина буюк қурилишга бош бўлиши мумкин. Худо хоҳласа, Ўзбекистон буюк мамлакатга айланади.

Чингиз АЙТМАТОВ

Истиқлол-менинг тақдиримда

ЙЎЛИМИЗ РАВОН

Яқин йилларгача хорижий мамлакатларда ўқиш, ишлаш орзугина эди, холос. Бугун оддий деҳқоннинг фарзанди Олмония, Америкада... ўқимоқда. Халқимизнинг айтишича, отаси кўрмаганни боласи кўрмоқда. Бу жуда оддий мисол. Мен фақат мустақилликнинг бизга берган неъматидан бир шингил айтдим, холос.

Бугун одамлар ҳам бошқача фикрламоқда, одим ташламоқда. Деярли ҳар бир ташкилотда компьютер бор. Бундай мураккаб техника қурилмаларида дадил ишлаётган ёш йигит-қизларни кўриб кўзинг қувонади.

Бугун рус тилини билмасликдан қимтинишлар йўқ -- барча ташкилот ва идораларда иш ўзбек тилида юритилмоқда. Маънавий мулкимиз ҳисобланган ўзбек тилининг жаҳон тиллари қаторидан жой олаётганлигининг ўзиёқ кишини мамнун этади.

Барча йўналишларда, ўқув юртларида имконият яратилди, мустақиллик кишилари, фарзандлари ўзининг кимлигини, нимага қодирлигини кўрсата биладиган ва уни тан олувчилар борлигини ҳис қиладиган пайт келди.

Г.ЧИНИҚУЛОВА,
банк ходими.
Самарқанд

МИННАТДОРМИЗ

-- Қирқ ёшдан ошдим, уч фарзанднинг отасиман. Агар бундан олти йил олдин, яъни мустақиллик ҳали қўлга киритилмаган даврда киндик қони тўкилган ердан уй-жой қуриш учун ер оламан деб хаёлимга ҳам келтирмаган эдим. Тақдир экан, қаранг, ўзлари эшикдан кириб келиб оилам учун ер ажратилгани, тағин қаердан денг, Ўрикзордан жой берилганини айтишганда мендан бахтли инсон йўқ эди. Ўзим Катта Қаъни мавзесида таваллуд топганман. Мана, бугун Ўрикзорда минглаб хонадон истиқомат қилади. Иккита боғча, мактаб, салобатли бинога жойлашган мачит, бир неча дўконлар аҳоли хизматида. Ҳа, 4-5 йил ичида шундай катта аҳоли мавзеси қад кўтарди. Гапнинг очиғи, ҳар бир ўзбек иморат қуришнинг мушкуллигини билади. Мавзедаги кенг ва чиройли кўчалар, шинам ва қаватли хусусий иморатларни қуриб битказишни ўзи бўлмади. Шахсан юртбошимизнинг ўзи ўрикзорликларни қурилиш материаллари билан таъминлашни назоратга олганликларини биз бир умр унутмаймиз. Ўша пайтда яна ҳар бир оилага катта миқдорда ёрдам пули берилди. Кўпчилик ана шу ссуда туфайли иморатини тиклаб олган. Буларнинг ҳаммаси истиқлол шарофати туфайли деб биламан.

Илёсхон Йўлдош ўғли

ЁШЛАР ТАРБИЯСИГА БАҒИШЛАНДИ

Бухоро шаҳрининг Тўқимачилик туманига қарашли 18-Нақшбанд ҳамда 6-Намозгоҳ маҳаллаларида ''Камолот'' жамғармаси Бухоро шаҳар бўлими ташаббуси ва ҳомийлигида шаҳар Ички ишлар бўлими, прокуратура, соғлиқни сақлаш бошқармаси каби ташкилотлар билан ҳамкорликда ёшлар тарбияси муаммоларига бағишланган давра суҳбати ўтказилди. Иштирокчилар ёшлар тарбиясида кенг жамоатчиликнинг тутган ўрни, келажак авлоднинг соғлом ва баркамол бўлиб улғайишда жисмоний тарбиянинг роли катта экани алоҳида таъкидланди.

Учрашув ниҳоясида кам таъминланган ёш оилаларга совғалар улашилди.

Собиржон ДАМИНОВ

Йиллар баҳси

Қадимдан бизгача эзгулик тимсоли бўлмиш улуғ бир анъана,одат мерос бўлиб келди.Бу-ичу ташқи кўриниши, мустахкамлиги, мухташамлиги билан ҳар қандай кишини лол қолдирувчи бинокорлик-меморчиликдир.Неча асрлардан бери қад кўтариб турган Тошкентдаги Кўкалдош мадрасаси ҳамда пойтахтимизнинг мухташам биноси бўлмиш "Чорсу"меҳмонхонаси ҳунарманд бунёдкор халқимизнинг улуғ меҳнатининг ёрқин намунасидир.

САДОҚАТ

Сиз суратда кўриб турган йигит замондошингиз Исмат Раҳмонқуловдир. У Қашқадарё вилояти Косон туманидаги 21-автокорхонада ҳайдовчи бўлиб ишлайди. Оддий оила фарзанди. Эл қатори яшаб, меҳнат қилаётган бу йигитни бутун бир ҳудудда яхши танишади. Касбига садоқатлилиги, ишига куюнчаклик билан қараши, ҳалоллик ва ростгўйлик унинг асосий фазилатларидан бири.

— У баъзи бир кишилар сингари кўпроқ пул топиш, мол-дунё орттириш илинжида ишдан ишга сакраб ёки қинғир тижорат ишларига ўзини ургани йўқ, — дейишади автокорхона раҳбарлари. — Исматнинг касбига садоқатлилиги бошқалар учун намуна бўла олади.

Бугунги кунда тумандаги 21-автокорхона меҳнат жамоаси И. Раҳмонқулов сингари ёшларнинг фаол ва ҳалол меҳнатлари туфайли мустақилликнинг олти йиллигини юқори кўрсаткичлар билан кутиб олмоқда.

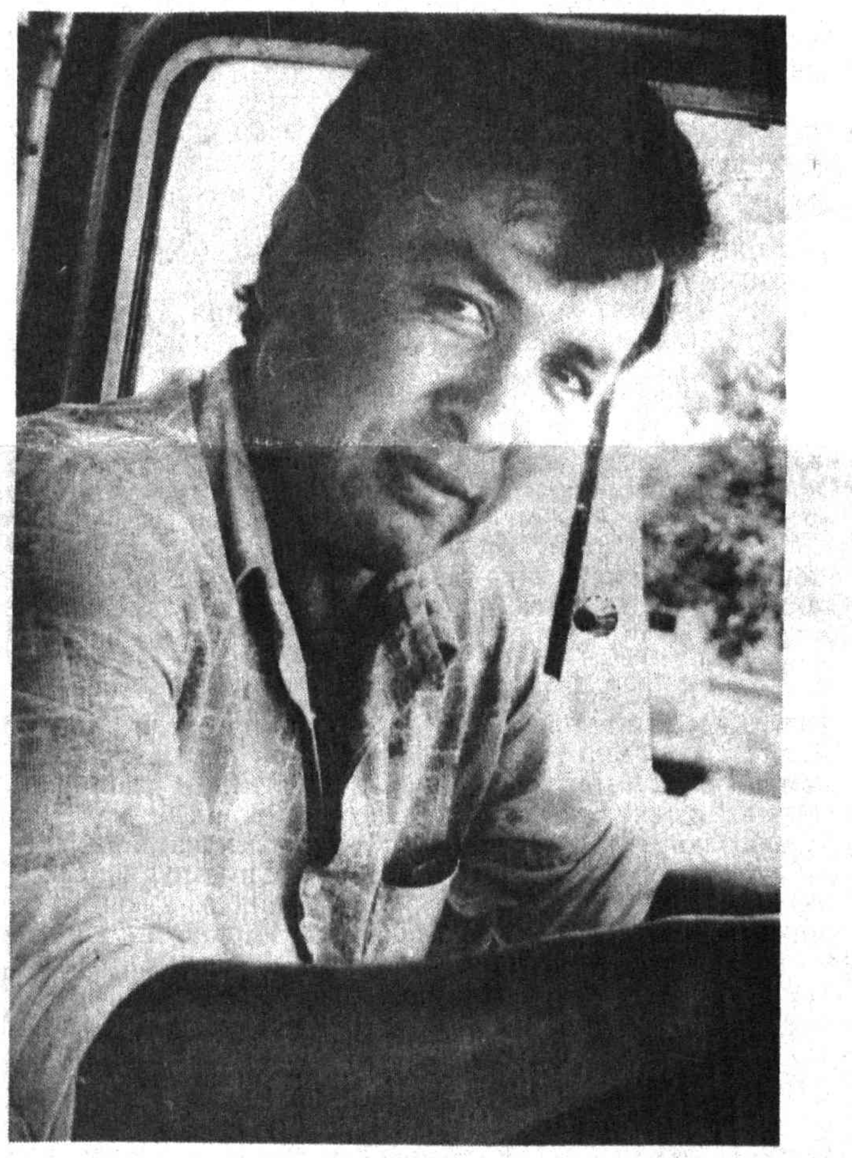

Суратда: ҳайдовчи Исмат РАҲМОНҚУЛОВ

Истеъдод соҳибларининг бурчи

11 август куни Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси фаолларининг йиғилиши бўлди. Мажлисни уюшма раиси, Ўзбекистон Халқ шоири Абдулла Орипов бошқарди. Унда давлатимиз мустақиллигининг 6 йиллик байрамига тайёргарлик, халқимизнинг маънавиятини янада юксалтириш, ёш авлодни истиқлол ғояларига садоқат руҳида тарбиялаш борасида қаламкашлар олдида турган вазифалар ҳақида гап борди.

Мустақиллик байрами - халқимизнинг асрий орзу-умидлари, Ватан озодлиги йўлида қурбон бўлганлар армони рўёбга чиққан қутлуғ байрамдир. Уни юртдошларимиз тинчлик ва осойишталик қарор топган, аҳиллик ҳукм сурган шароитда кутиб олмоқдалар. Бу эса адабиёт ва санъатни ривожлантиришга омил бўлаётир.

Мамлакатимизда Х11 халқаро Тошкент Кинофестивалининг муваффақиятли ўтгани, «Жаҳон адабиёти» журналининг нашр этила бошлагани, «Шарқ тароналари» халқаро мусиқий фестивалининг ўтказилиши ва бошқа тадбирлар бу ҳақиқатни яна бир карра тасдиқлайди.

Йиғилишда таъкидландики, ўтиш даврининг муваққат мураккабликларига қарамай, йўлбошчимиз Ислом Каримов фан, адабиёт ва санъатни ривожлантириш, истеъдод эгаларини қўллаб-қувватлаш йўлида доимо ғамхўрлик қилиб келмоқда. Қалам соҳибларининг бугунги кундаги вазифаси эса ана шу ғамхўрликка жавобан мустақиллик ғояларини ватандошларимиз онгига сингдириш, ёшларни миллий қадриятларимизга ҳурмат, Ватанга садоқат руҳида тарбиялаш, уларнинг маънавий баркамол инсонлар бўлиб етишишига эхтиросли сўз билан кўмаклашишдан иборатдир.

Мажлисда ташкилий масала ҳам кўрилди. Шоир Муҳаммад Юсуф Ёзувчилар уюшмаси раисининг ёшлар билан ишлаш бўйича ўринбосари этиб сайланди.

Йиғилишда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Ўткир Раҳматов сўзга чиқди.

1997 йил—Инсон манфаатлари йили

ЁШ ИЖОДКОРЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

Мустақиллик байрамини меҳнат ютуқлари билан кутиб олиш яхши анъанага айланиб қолди. Қутлуғ айёмни республика Давлат матбуот қўмитаси ҳам ўзининг муносиб тўёналари билан қарши олмоқда. Айниқса, Инсон манфаатлари йилида республикамиз ижодкорлари, хусусан истеъдодли ёшларга катта ғамхўрлик кўрсатилди. 34 нафар ёш шоир ва носирнинг мазмунан пухта, матбаа ижроси жиҳатидан юқори сифатли, жозибадор китоблари қўмита тасарруфидаги нашриёт ва корхоналар ҳомийлигида дунё юзини кўрди. Шуни алоҳида таъкидлаш кераки, бу тўпламлар муаллифлари орасида юртимизнинг олис туманларида яшаб ижод этаётган истеъдодли ёшлар талайгина. Улар бугунги эркин ижод, яратиш завқи, ҳур истиқлолимиз ҳақида тўлиб-тошиб куйлашади.

Истеъдодли шоирлар Фахриёр, Ғулом Мирзо, Дилшод Ражаб, Вафо Файзулло, Амир Нарзулло, Жуманазар Нуриммат, Зебо Мирзаева, Саодат Пўлкановaнинг шеърий тўпламларида ҳам Ватанга муҳаббат, истиқлолга садоқат туйғулари рангин бўёқ ва дилбар оҳангларда жилваланади. Ўйлаймизки, бу тўпламлар ёшларга ҳам, мустақиллигимизнинг қутлуғ олти йиллигига ҳам муносиб туҳфа бўлади.

/ЎзА/

Сиз кутган суҳбат

Сир эмаски, Мустақиллик шарофати билан юртимизда мисли кўрилмаган оламшумул ўзгаришлар юз берди. "Ўзбекистон ҳаво йўллари'' миллий авиакомпаниясининг ташкил этилиши ҳам ана шундай ижобий ўзгаришлар самараси десак хато қилмаган бўламиз. Ўзбек учувчиси бугун жаҳоннинг турли бурчакларига парвоз қилмоқда. Қолаверса таҳририятимизга келаётган мактублар аксарият ёшларимизнинг ана шу касбга қизиқишлари кучли эканидан дарак бермоқда.

Ёшларга бу борада маълумот бериш, уларнинг фикр-ўйларини фойдали томонга йўналтириш, касб-кор танлашда уларга кўмакдош бўлиш ниятида Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, таниқли журналист ХОЛИДА АҲРОРОВА "Ўзбекистон ҳаво йўллари'' миллий авиакомпаниясининг Бош директори вазифасини бажарувчи моҳир учувчи АРСЛОН РЎЗМЕТОВ билан суҳбатлашди.

-- Учувчилик ажойиб касб -- ёшлигида учувчи бўлишни орзу қилмаган йигитлар кам албатта. Лекин "Ўзбекистон ҳаво йўллари'' деганимизда менинг кўз олдимга учувчиликдан ҳам бўлак қатор касблар гавдаланади. "Ўзбекистон ҳаво йўллари'' -- "ЯК-40'', "ИЛ-76'', "ТУ-154'', "А-310'' ва ҳатто яқинда машина паркига қўшилган "БОИНГ-767'' каби қатор самолётларни осмону фалакка кўтариб, минглаб йўловчиларни ер куррасининг турли пучмоқларига элтгувчи, ўзингизнинг сўзингиз билан айтадиган бўлсак, Осиёдагина эмас, балки жаҳонда қудратли саналган авиакомпаниялардан. Шундай бўлгач, бу самолётларни кўкка кўтариш ва эсон-омон ерга қўндириш учун ерда ҳам қанча-қанча турли хизмат кўрсатиш керак. Истардимки, авиакомпаниядаги меҳнат жараёни қаердан ва нимадан бошланадию, нима билан тугалланади, буни амалга ошириш учун қандай хизматлар зарурлиги ҳақида газетамиз мухлисларига маълумот берсангиз..

-- Биласизми, самолётни кўкка кўтариш ва эсон-омон ерга қўндириш учун жуда кўплаб мутахассислар баҳамжиҳат меҳнат қилишади. Улар орасида учувчиларни алоҳида таъкидлаш зарур. Аваллари чиқарилган самолётларда кема сардоридан ташқари, иккинчи учувчи, бортмуҳандис, штурман, радист биргаликда парвоз қилса, замонавий самолётларни асосан иккинчи учувчи муҳандис бошқаради. Улар компьютерлардан кенг фойдаланиш имконига эга. ЭҲМлар парвознинг бехатар ва камчиқим бўлиши учун тавсиялар беради, кеманинг барча ускуналари ишини назорат қилади ва бошқаради. Бундай шароитда учувчининг иши фақат кузатишдангина иборатдай туюлади. Лекин аслида айнан мана шу кузатишнинг уддасидан чиқа олиш маҳорат ва чуқур билим талаб қилади. Бунинг учун жуда кўп ўқиш, машқ қилиш шарт. Компьютерлар қанчалик ақлли бўлмасин, улар инсон измига бўйсунади, уларни инсон бошқаради. Бундан ташқари ҳавода кема ўзини яхши тутиши учун ердаги қатор мутахассислар ҳам ўз ҳиссасини қўшади. Масалан, авиатехниклар кемага парвоздан аввал ва кейин техник хизмат кўрсатишади, зарур ёнилғи-мойлаш материаллари билан таъминлашади, мавжуд асбоб-ускуналар, жиҳозларнинг соз бўлишини кўздан кечириб, эҳтиёж туғилганда уларни созлаш, таъмирлаш билан шуғулланишади. Кема саҳнидагилар меҳнати кўп жиҳатдан ердан олинадиган маълумотларга боғлиқ. Шу боисдан ҳам радиотехникларнинг масъулиятини эътироф этиб ўтиш зарур. Ҳавода ҳаракатни бошқариш тизими етакчи тизимлардан бири.

-- Мустақил давлатимизга лочинлар керак, деймиз. Лекин ҳамма ҳам учувчи бўла олмайди. Бунинг учун мустаҳкам саломатлик ва лаёқатдан ташқари ниҳоятда чуқур билим ҳам керак. Учувчи бўлишни истаганлар қаерга мурожаат қилишлари керак? Ва умуман ҳаётини ҳаво йўллари хизматига бахш этишни ният қилган ёшларга бир мураббий сифатида қандай маслаҳатлар берган бўлардингиз?

-- Учувчи бўлишни хоҳлаган ёшлар, албатта, мустаҳкам соғлиққа эга бўлиши шарт. Ҳар йили ёзда биз фуқаро авиацияси соҳасининг турли йўналишлари бўйича кўплаб ёшларни ўқув юртларига ўқишга таклиф этамиз. Жумладан, Тошкентда имтиҳон топшириб, сўнгра Ульяновск олий учувчилар билим юртида, Кировограддаги фуқаро авиацияси академиясида, Киев фуқаро авиацияси халқаро университетида ўқиш мумкин. Бу билим масканлари учувчи муҳандислар ҳамда ҳаракатни бошқарувчилар ва бошқа ихтисослар бўйича мутахассислар тайёрлайди. Шунингдек, Тошкент Давлат авиация институти, авиация коллежи, алоқа муҳандислари институти, радиотехникум каби ўқув юртлари ҳам бизга ўринбосар тайёрлашга ҳисса қўшади. Саломатликка, жисмоний чиниқишга, турли фанлар, айниқса аниқ фанлар ва тилларни яхши ўзлаштиришга эришган йигитларга мазкур билим даргоҳларининг эшиклари ланг очиқ. Энг муҳими, танланган касбга муҳаббат бўлиши зарур деб биламан.

-- Йигитларга хос касблар ҳақида чиройли ҳикоя қилиб бердингиз. Қизларимиз-чи? "Ўзбекистон ҳаво йўллари'' деган катта даргоҳдан улар ҳам ўзларига ўрин топа оладиларми?

-- ''Авиакомпания ва қизлар'' мавзусида сўз борса, албатта борткузатувчилар, яъни парвоз бекалари тилга олинади. Бежирим ва чиройли либос кийиб, самолёт саҳнида йўловчилар ташаккурига сазовор бўлган қизларимиз талайгина. Аммо улар орасида маҳаллий миллат вакиллари камроқ. Дарвоқе, бортда хизмат кўрсатиш бўйича жуда кўп йўловчилар, шу жумладан хорижликлар ҳам, қизларимизга тасанно айтишади. Шунингдек, қизлар авиация фаолиятида муҳим аҳамият касб этадиган метеорология соҳасида ҳам ўз бахтларини топишлари мумкин. Аэропортлардаги кўплаб хизматларда аксарият аёллар меҳнат қилишади. Масалан, чипта сотиш, йўловчиларни рўйхатдан ўтказиш, хабарларни эълон қилиш ва ҳоказо.

-- Сиз мамлакатимиз миллий авиакомпанияси раҳбарлигидек масъулиятли вазифани бажариш баробарида ҳамон самолёт бошқарасиз. Бу қийинлик қилмайдими?..

-- Болалигим ўтган Урганчда биз яшайдиган уйга яқин жойда ДОСААФ тўгараги бўлгучи эди. Ўз вақтида бу тўгараклар биз гўдакларнинг онгимиз, қизиқишларимизнинг шаклланишида катта хизмат кўрсатган. Беш яшарлигимдан бошлаб шу клубда кечгача қолиб кетардим. Фанердан ясалган енгилгина планерларнинг учишини маҳлиё бўлиб кузатардим. Фазога муҳаббат, учувчиликка муҳаббат қалбимда ўша кезларда пайдо бўлган бўлса ажаб эмас. Ўша мен қатнашган тўгаракларда ажойиб мураббийлар бор эди. . Менга қолса, ҳозир ҳам ўшандай тўгаракларни ташкил этиш керак...

Шу йўсин мен учувчи бўлиб кетдим. Ваҳоланки, отам билан онамлар менинг ҳуқуқшунос бўлишимни исташарди. Боя айтиб ўтганимдек самога, учувчиликка бўлган муҳаббат мени Бугуруслан шаҳрига олиб кетди ва мен у ерда учувчилик билим юртида ўқидим. Ўқишни тамомлагач Самарқандда «АН-2» самолётида иккинчи учувчи бўлиб ишлай бошладим. Биз бу самолётда далаларга ўғит сочардик...

Бу ўртада мени Қаршига ишга юборишди. Бажармаган юмушимиз қолмади, беморга тез ёрдам кўрсатишдан тортиб, йўловчилар узоғини яқин қилишгача вазифамизга кирарди. Ҳозирги кунда Қарши чўлларининг гуллаган воҳага айланганини кўрганимда қалбимда ифтихор жўш уради. Негаки бунда шахсан ўзингнинг ҳам ҳиссанг борлигини ҳис этиш бир бошқача нашъа беради дилингга. Хуллас, ҳозирги даражага поғонама-поғона кўтарилдим. Ҳар поғона катта мактаб бўлди мен учун. Тўғри ''Ўзбекистон ҳаво йўллари'' миллий авиакомпаниясини бошқариш вазифаси кишидан ҳам жисмоний, ҳам ақлий катта сафарбарликни талаб қилади.

Раҳбарлик ишини самолёт бошқариш иши билан бирга олиб бориш масаласига келсак, бунинг иш юзасидан ўзига хос манфаати ҳам бор. Манфаати шундаки, бошлиқ сифатида авиапаркнинг ҳолатини чуқурроқ англайсан, зарурат туғилганда ишни қаердан бошлашни яхши тушунасан. Яна такрор айтгим келади, учувчилик касбимни жондан севаман. У билан фахрланаман.

-- Арслон Ғоибович, ҳаётингизнинг асосий қисми Ўзбекистон ҳаво йўллари билан туташ. Тажрибали мутахассис, қатор фарзандлар ва набиралар отахони сифатида ҳам улуғ байрам арафасида ёшларга қандай тилаклар билдирасиз?

-- Ёшларга ҳамма вақт умид ва ишонч билан қарайман. Ёшлар оиланинг, қолаверса мамлакатнинг ишонган боғи, суянган тоғи. Оила ҳам, мамлакат ҳам келажагини ёшлар билан боғлайди. Мен ҳам шундай. Ҳозирча менинг бир ушалмаган орзуим бор: у ҳам бўлса ёшлар авиацияга келса... Ҳаммага аён: мустақил юртимиз ҳозир йирик авиация давлати даражасига чиқиб олган. Жаҳонда беш самолётсоз давлат бўлса: Америка, Германия, Россия ва Украинадан сўнг Ўзбекистонимиз бешинчи йирик авиация давлатидир. Диёримизда самолётсозлик ва таъмирлаш заводлари ҳам бор. Ҳар қанча фахрлансак арзийди, тўғрими? Бу ўз-ўзидан учувчи мутахассисларни кўпайтиришни талаб қилади. Аммо афсус, ўзбек йигитлари учувчилик мактабига камроқ келишяпти, қизларимиз борт кузатувчиликка унчалик қизиқмаяпти. Ваҳоланки бу иккала касб бир жиҳатдан мустаҳкам саломатликни талаб қилса, иккинчи тарафдан инсоннинг маънавий камолоти йўлида ўзига хос босқич бўлади, унга оламни танитади. Америкага сафарга чиқиладиган, бошқа чет мамлакатга училадиган бўлса, учувчилар ва парвоз бекалари уч кун мобайнида ''Ўзбекистон ҳаво йўллари'' ҳисобидан яшайди. Иш ҳақи ҳам яхши... Ушбу мулоқотдан фойдаланиб, ёшларни ''Ўзбекистон ҳаво йўллари''га хизматга даъват этаман.

-- Мароқли ва самимий суҳбатингиз учун газета мухлислари ва ўз номимдан ташаккур билдираман.

Бухоронинг 2500 йиллигига

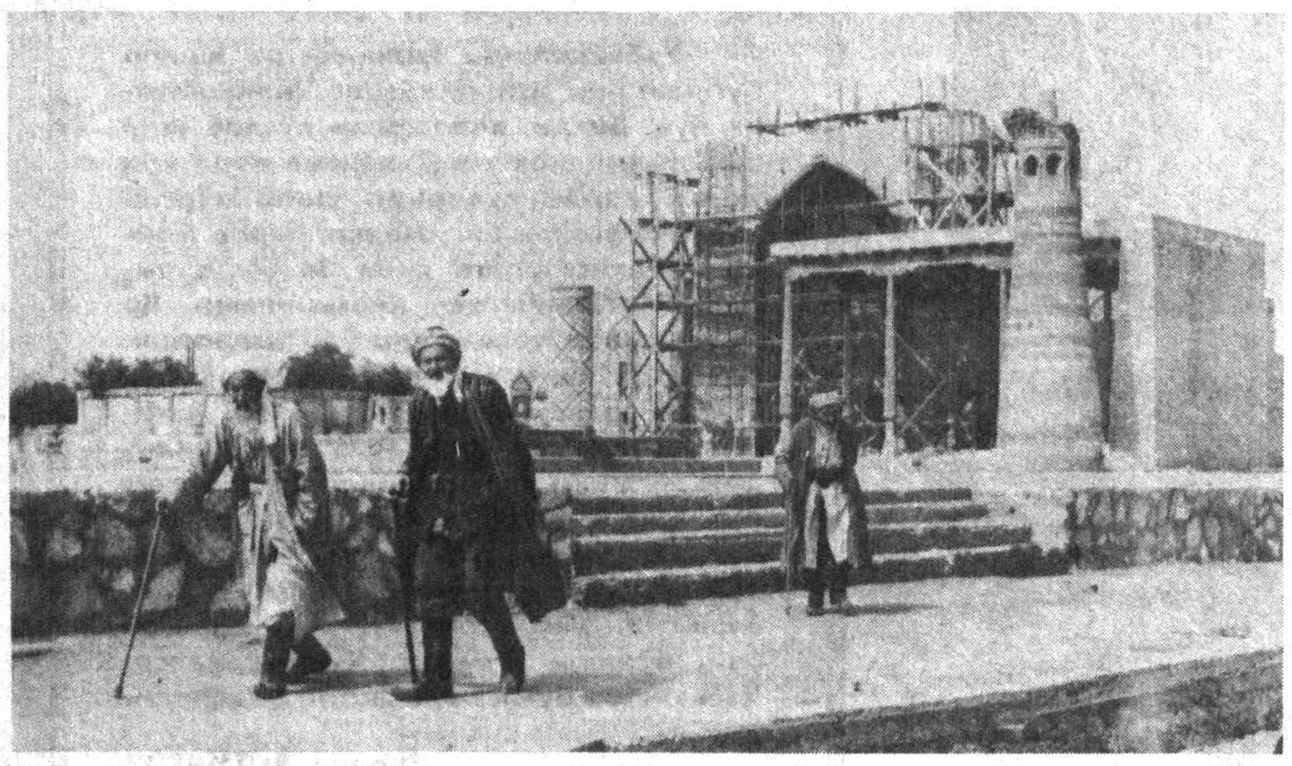

Кўҳна Бухоро обидалари таъмирланиб, умрига умр қўшилмоқда.Бугунги кунда шахар ҳар қачонгидан ҳам ёшу қари зиёратчилар билан гавжум.

ЖАҲОН АНДОЗАЛАРИ ДАРАЖАСИДА

Шу куннинг мавзуси

Кейинги йилларда Ҳукумат, Ўзбекистон Республикаси Давлат меъморчилик ва қурилиш қўмитаси, вазирликлар ва идоралар янги илмий-техникавий ечимлар, лойиҳалар ва қурилиш фаолиятини лицензиялаш тизимини жорий этиш, давлат меъморчилик-қурилиш назоратини кучайтириш, энг муҳим халқ хўжалик иншоотларининг лойиҳалари ва шаҳарсозлик ҳужжатларини яхлит текширувдан ўтказиш асосида лойиҳа-қурилиш ишлари техника даражаси ҳамда сифатини ошириш бўйича тобора самарали иш олиб бормоқдалар.

Шаҳарсозлик масалаларини яхлит бир бутунликда ва илмий асосланган ҳолда ҳал этишга, Тошкент шаҳри, вилоят ва туманларнинг марказларида қурилиш ишларини янги руҳ ва йўналишда амалга оширилишига "Ўзшаҳарсозлик ЛИТИ'' ҳиссадорлик жамияти салмоқли ҳисса қўшмоқда. "Туркистон''нинг жамоатчи мухбирлари шу илмий-тадқиқот ва лойиҳалаштириш муассасаси бошқарувининг раиси У.ИЛХОМОВ билан суҳбатлашдилар.

- Улуғбек Ҳусанович, маълумки ҳар бир давр ўз руҳини, мақсад ва интилишларини иқтисодиёт, маънавият, маданиятда ифодалайди. Жамият тараққиётининг ҳолати, унинг сиёсий, ижтимоий ҳаётидаги ўзгаришлар шу маънода меъморчиликка қандай таъсир ўтказмоқда?

- Дарҳақиқат, долзарб вазифалар ва муаммоларни давр, унинг руҳи белгилайди. Бизнинг лойиҳалаш-қурилиш ҳиссадорлик жамиятимиз Ўзбекистон шаҳарсозлик илмий-тадқиқот ва лойиҳа институти замирида ташкил этилди. Бу шунчаки муассаса пештоқидаги лавҳани ўзгартириш эмас, балки меъморчилик мутлақо янгича йўналишларни таг-заминли ўзгартириш, унинг асл миллий тамойилларини ва шарқона тароватини тиклаш билан боғлиқ, албатта.

Тўғри айтдингиз, давр руҳи меъморчилик ва қурилишда ҳам акс этади. Деярли етмиш йилдан буён институтимиз лойиҳачи-қурувчилари уй-жойлар, мактаблар, болалар боғчалари, клублар лойиҳаларини қуришнинг индустриал усулларини қўллаш замирида тузиб келди. Ўтган йиллар мураккаб ва ўзига хос давр эди: қисқа муддатда уй-жой муаммосини ҳал этиш, одамларни ертўлалардан, енгил-елпи қурилган муваққат уйлардан алоҳида шинам квартираларга кўчириш талаб қилинарди. Яшаш муҳити, истиқомат жойини ташкил этишнинг янги кўринишлари-микрорайонлар, бутун-бутун уй-жой мавзелари шаклланди. Тошкентдаги Санъат саройи, Ёшлар уйи, Бирлашган нашриёт мажмуи, вилоят марказларидаги бир қатор ноёб бинолар - театрлар, бутун-бутун маъмурий-маданий мажмуалар, мураккаб иншоотларга бой магистрал йўллар ўз даврининг меъморчилик ечимлари сифатида дилларни қувонтириб турибди. Уларнинг ҳар бирида институтимиз меъморлари, лойиҳачилари ақл-заковати, истеъдоди, меҳнати мужассам.

- Бухоро, Самарқанд, Хиванинг меъморчилик асори атиқалари жаҳонга маълум ва манзур. Бу музей-шаҳарларда бугунги қурилиш вазифалари қандай ҳал этилмоқда, қадимги меъморчиларимиз ижодининг гултожлари бўлган ёдгорликлар билан ҳозирги инфраструктура қай тарзда уйғунлаштирилмоқда?

- Мутахассислар бу муаммони меъморий ёдгорликларнинг шаҳарсозлик муҳофазаси деб аташади. Тарихан таркиб топган шаҳарларда қурилиш ишлари меъморий обидаларни таъмирлаш ва қайта тиклаш билан қўшиб олиб борилмоқда. Институтимизда мамлакатимиз тарихий шаҳарларини қайта тиклашнинг узоқ муддатли лойиҳа ечимлари ишлаб такомиллаштирилаётир. Тарихий шаҳарсозлик ва меъморчилик анъаналари чуқур ўрганилаяпти. Маҳаллий шаҳарсозлик тамойили ҳисобга олинмоқда. Бу жараёнда замонавий шаҳарсозлик тажрибаси, унинг инсон эҳтиёжларига монандлик жиҳатларига асосланилаётир. Лойиҳачиларимиз ўз олдиларида турган вазифаларнинг муҳим ва мураккаблигини ҳамиша ёдда тутиб, тарихий мажмуаларни тиклашнинг мақсадга мувофиқ йўл ва воситаларини изламоқдалар, қадимийлик ва замонавийлик уйғунлигини таъминлашга интилмоқдалар.

Ходимлар малакасини ошириш, илмий ишлар савиясини кўтариш мақсадида аттестация ўтказилди, бўлим бошлиқлари тегишли жамоалар хоҳиш-истагига кўра қайта сайланди. Буларнинг ҳаммаси жамоамизда ижодий муҳитни яхшилади, илмий изланишлар фаоллашувига олиб келди.

Янги мулкчилик шароитидаги фаолиятимиз ўз самараларини берди. Йиллик техника-иқтисодиёт режалари ортиғи билан бажарилди. 70 миллион сўмлик лойиҳа ишлари амалга оширилди. Иншоотлар ва бинолар лойиҳалари-илмий - техника маҳсулоти бўйича шартномалар мукаммал бажарилиб, 43 миллион сўм ўрнига 52 миллион сўм даромад олинди. Фойда олиш режаси 48 фоиз ортиғи билан бажарилди. Асосий ишлаб чиқариш фаолиятимиз 15,4 миллион сўм ўрнига 20,9 миллион сўм соф фойда келтирди. Барча мажбурий тўловлар, солиқлардан ортиб, ҳиссадорлик жамоамиз тасарруфида қолган 10,9 миллион сўм соф фойданинг 6,5 миллион сўми ҳиссадорларга дивидент сифатида тўланди. 3,8 миллион сўм ходимларни иқтисодий рағбатлантириш фонди ҳисобига ўтказилди. Ўртача ойлик иш ҳақи кейинги бир йилда деярли икки баробар кўтарилди.

Шу бир йил ичида Қўнғирот сода заводи ишчилари учун уй-жой қурилиши биринчи навбати, Учқудуқда шифохона мажмуи, Шаҳрисабзда бутун бир истиқомат мавзеи лойиҳалари ишланди. Сирдарё ва Охангарон туманлари, Шаҳрихон, Ғузор тумани бош планлари ишланди.

- Пировардида анъанавий савол: истиқболга мўлжалланган ижодий режаларингиз хусусида гапириб берсангиз?.

- Мустақил Ўзбекистонимиз сиёсий-ижтимоий-иқтисодий ҳаётидаги юз бераётган туб ўзгаришлар бизнинг истиқбол режаларимизда ўзининг бевосита ифодасини топмоқда. Кейинги йилларда меъморчиликда миллий анъаналар ва минтақалар хусусиятига эътибор кучайтирилди. Алоҳида хонадонлар учун ҳар томонлама қулай уйларнинг ранг-баранг лойиҳалари тайёрланмоқда. Шаҳарсозликда кам қаватлилик тамойили устун қўйилмоқда.

Мамлакатимизда хорижий инвесторлар иштирокидаги қурилишлар кўлами кенгаймоқда. Қўшма корхоналар, меҳмонхоналар, турли ваколатхоналар қурилмоқда. Бундай иншоотларнинг лойиҳаларига ўзига хос талаблар қўйилиши табиий. Бу ҳол жамоамиз иш савиясини ўз-ўзидан жаҳон андозалари даражасига кўтариш вазифасини тобора қатъий қилиб қўймоқда. Энг малакали мутахассисларимиз яқин ва олис хорижий буюртмачилар таклифи бўйича меъморчилик планлаштириш ва мажмуа-тузилиши ишлари бўйича лойиҳалаштиришни амалга ошириб, ўз ишларини чет мамлакатларда ҳам манзур этмоқдалар.

Пировардида икки йўналишдаги ишимизга тўхталиб ўтмоқчиман. Биз хукумат топшириғи бўйича автомобилларга хизмат кўрсатувчи 146 та сервис мажмуи лойиҳасини ишлаб чиқмоқдамиз. Улар жаҳон андозалари даражасида бажарилмоқда. Ҳар бир мажмуа техника хизмати ва ёқилғи қуйиш станцияси, отеллар, қаҳвахоналарни ўз ичига олади. Лойиҳалар 2000 йилгача бажариб бўлинади. Уларни Р.Одилов, Р.Ким, Н. Куратова, Е.Ануфриенко, А.Азимов ва бошқа етакчи мутахассисларимиз адо этишмоқда. Бу - биринчиси.

Иккинчиси - Бўстонлиқда, Белдирсойда қуриладиган Халқаро меҳмонхона мажмуи. Уни Швейцариянинг "Маветах" фирмаси билан ҳамкорликда лойиҳалаштирмоқдамиз. Тўрт юлдузли бу меҳмонхона жами 200 ўринга эга бўлади. Бу лойиҳани ишлаб чиқишда меъморларимиздан Р.Махмудов ва Т.Кончина, тажрибали муҳандис В.Штеренщис фаол иштирок этишаяпти.

Суҳбатдошлар:
В. СИЛЕЕНКОВ,
Ж. САЪДУЛЛАЕВ

МИЛЛИЙ ДАВЛАТЧИЛИГИМИЗДАГИ БУЮК ДАВР

Шарқий қирғоқ

(учинчи мақола)

3. Конституция ва қонунларга қатъий риоя қилиш

Президентимиз: "Ҳар қандай қонун фақат ижро қилинган тақдирдагина қонундир'' деб ҳисоблайди. Бу масала ҳам давлат фаолияти билан боғлиқ. Чунки давлат қонунни ҳурмат қилувчи фуқаролар мажмуасидан ўзга нарса эмас. Ҳуқуқий давлатнинг бош ўзаги бўлмиш қонуннинг кучи эса ўз навбатида давлатга боғлиқдир.

Давлат одамларга яқин бўлмоғи зарур. Давлат аҳоли фикрини, турли ижтимоий гуруҳлар ва қатламлар ҳолатини билсагина, самарали фаолият кўрсатиши мумкин.Давлат органлари аҳоли фикрини рад этса, аҳоли эҳтиёжларига тезда жавоб бериш, кам даромадли фуқаролар манфаатини ҳисобга олиш имкониятидан, яъни айнан давлатга умид кўзи билан қаровчилар эътиборидан маҳрум бўлади. Бу эса давлатга нисбатан ишончсизликни туғдириши мумкин. Шу маънода Президентимизнинг фармони асосида "Ижтимоий фикр'' марказининг ташкил қилиниши Ўзбекистонда фуқаролик ва ижтимоий давлат барпо этиш сари дадил қадам бўлиши табиий.

Ҳар бир халқнинг миллий давлатчилик тажрибаси маълум маънода ўша мамлакат демократиясини яратади. Демократия -- умумжаҳон сиёсий тараққиётининг маҳсули. Шу маънода Москвада чоп этилган Россия олий ўқув юртлари талабалари учун "Ижтимоий фалсафа'' дарслигида "Демократия соф европача ҳодисадир'' деган фикр ёш авлодни сиёсий калтабинлик руҳида тарбиялашдан ўзга нарса эмас. Гап шундаки, "демократия'' атамасининг тарихан Юнонистонда пайдо бўлганлиги демократия сиёсий қадрият сифатида фақат Европага хос деган маънони англатмайди. Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш керакки, Америка давлати (АҚШ дастлаб пайдо бўлган даврида ҳам маъмурий ҳужжатларда "демократия'' сўзи ишлатилмаган. Унинг ўрнида Америка давлати асосчилари (Ж.Вашингтон, Т.Жефферсон ва б.) "республика'' атамасини қўллаганлар. "Демократия'' атамасини кенг қўллаш Америкада кейинчалик урф бўлган. Фикримизча, демократия тамойилларининг ўз ўрнида ва вақтида қўлланиши кўпроқ аҳамиятга моликдир.

4. Кучли ижтимоий сиёсат юритиш

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 14-моддасида "Давлат ўз фаолиятини инсон ва жамият фаровонлигини кўзлаб, ижтимоий адолат ва қонунийлик асосида амалга оширади'' деб белгиланган. Давлатнинг ижтимоий адолат қоидасига содиқлиги Конституциянинг "Муқаддима''сида ҳам қайд қилинган.

Ижтимоий сиёсат тўғрисида сўз кетганда тез-тез "Ижтимоий давлат'' атамаси тилга олинади. Маълумки, ижтимоий давлат тушунчасининг асосини ташкил қилувчи қоидалар БМТнинг 1948 йилдаги инсон ҳуқуқлари Бутунжаҳон декларациясида, Халқаро меҳнат ташкилоти Конвенциялари ва тавсияномаларида, 1995 йилда Копенгаген шаҳрида бўлиб ўтган ижтимоий саммитда қабул қилинган декларацияда белгилаб берилган эди. Ижтимоий давлат ғояси жамият ҳаётини гуманизм қоидалари асосида сиёсий-ҳуқуқий тартибга солиш, ижтимоий муҳофаза вазифаларини амалга оширишдан иборат бўлиб, кўпгина Европа мамлакатлари (Германия, Франция, Австрия) иккинчи жаҳон урушидан сўнг давлатнинг айнан шу хилини танлашган эди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясида айнан "ижтимоий давлат'' деган тушунча берилмаган бўлсада, давлатимизнинг ижтимоий сиёсати моҳиятан бундай давлатнинг вазифаларини ўзида акс эттиради ва унинг асосий йўналишлари, яъни инсон қадр-қимматини камситмайдиган яшаш шароитини вужудга келтириш, ижтимоий адолат, муҳтожларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш билан боғлиқ.

Аслида кучли ижтимоий сиёсат кучли (самарали) давлат ёрдамидагина амалга оширилиши мумкин. Бундай давлат жамиятда ижтимоий мувозанат ва бир маромда ривожланиш сиёсатини амалга оширади. Бу вазифа давлатнинг ҳокимият ваколатларининг бутун бир кўламига эга бўлган бирдан-бир сиёсий ва ҳуқуқий субъекти сифатидаги табиатидан келиб чиқади. Президентимиз мустақиллигимизнинг дастлабки давриданоқ давлатчиликнинг ана шу фалсафасига риоя этганлигининг тўғрилигини амалиёт исботлади. Чунки давлатимизнинг ижтимоий сиёсати миллий тизимларнинг (таълим, соғлиқни сақлаш, ижтимоий суғурта) аҳолининг барча қатламлари учун тенглиги, кенг қамраб олиши ва етарлилиги тамойилларига асосланиб келмоқда.

5. Бозор иқтисодига ўтишни кескин силкинишларсиз, босқичма-босқич амалга ошириш

Маълумки, бозор иқтисодига ўтишнинг турли хил йўли бор. Лекин эски маъмурий-буйруқбозликка асосланган режали иқтисоддан бозор иқтисодига бирданига сакраб ўтиш мумкин эмаслиги аён. "Шок терапияси'', "500 кун'' каби лойиҳаларнинг Россия шароитида яхши наф бермаганлиги бозорга томон ҳаракатнинг инқилобий-хаёлий йўлини рад этди.

Ўзбекистон эволюцион йўлни танлади. Лекин, Президентимиз таъкидлаганидек, бозор-қуруқ мақсад эмас, восита, холос. Асл мақсад-иқтисодий тараққиётнинг истиқболли, ишончли, стратегик йўлига чиқиб олиш. Бошқача айтганда, иқтисод сиёсий ёки мафкуравий жиҳатдан эмас, ижтимоий жиҳатдан йўналтирилган бўлмоғи керак. Гап ушбу ўта носиёсий соҳада ҳам давлатнинг ўзига хос масъулияти ҳақида бормоқда.

Бозор иқтисодига босқичма-босқич ўтиш ғояси давлатнинг иқтисодни тез суръатларда ўсишини таъминлашини инкор этмайди. Тез суръатларда ўсишнинг йўллари тўғрисида мутахассислар уч хил модел мавжудлигини таъкидлайдилар.

1. "Карвон'' модели. Бунда интеграция жараёнига тортилган мамлакатлар (ҳудудлар) энг илғор мамлакатга ёки ҳудудга эмас, энг ортда қолаётган мамлакатга тенглашдилар. "Бошловчи'' мамлакат эса тўғри йўлни кўрсатади. Бир пайтлар собиқ совет республикалари шу модел асосида "ривожланган'', Марказий Осиё республикалари эса "сарбон'', яъни марказнинг иродаси билан карвон ортида қолиб кетган эдилар.

2. "Қувиб етиш'' модели. Бу иқтисодий интеграцияга тортилмаган, якка тараққиёт йўлига кирган мамлакатлар учун хос. Лекин, ҳозирда сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан яхлит бўлган дунёда бу йўл анча машаққат туғдиради.

3. "Оққушлар галаси'' модели. Бирор бир ҳудуддаги (Европа иттифоқи ёки Осиё -- Тинч океани ҳавзаси) деярли бир хил иқтисодий ўсиш даражасидаги мамлакатлар интеграция жараёнига ихтиёрий равишда тортиладилар. Бир пайтлар Япония бошлаб берган "парвоздан'' сўнг бир неча Осиё мамлакатлари -- Жанубий Корея, Тайван, Гонконг ва Сингапур юксак иқтисодий кўрсаткичларга эришган эдилар. Уларнинг ортидан эса ҳозир Хитой, Малайзия, Индонезия каби мамлакатлар аста-секин юксалмоқда. Улардан сўнг эса Тайланд, Вьетнам каби мамлакатлар иқтисодий "парвозга'' шай туришибди.

Ўзбекистон -- Марказий Осиё мамлакатлари интеграциясининг тарафдори. Ўз тараққиёт йўлини танлаб олган мамлакатимизнинг иқтисодий юксалиши бир маромда, лекин муттасил тарзда юз бермоқда. Юқорида тилга олинган мамлакатларнинг тез суръатларда ривожланишидаги асосий омил -- давлат бўлганлигини ҳисобга олсак, мамлакатимиз тараққиёти бутун Марказий Осиё иқтисодий интеграциясига туртки бўлишига шубҳа йўқ.

Шарқона сиёсий босиқлик ва донишмандликни ўзида мужассамлаштирган ва миллий давлатчилик тажрибасида тобланган юқоридаги қоидалар Президент И.А.Каримовнинг "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари'' китобида яна такомиллаштирилди, мамлакат ички ҳаётига доир барқарор ривожланиш шартларини ташқи омил -- хавфсизлик тамойили билан мустаҳкамлаш зарурлиги ҳақидаги ғоя билан бойитилди.

Абдуғани ХОЛБЕКОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши Академияси "Фалсафа'' кафедраси доценти, фалсафа фанлари номзоди

(Боши ўтган сонда)

Минора тарихдан сўзлайди

Ҳиндистон мустақиллигига
ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИДАН

Шу йилнинг15 август куни қарийб бир миллиард аҳолиси бўлган Ҳиндистон ўз мустақиллигининг 50 йиллигини нишонлайди

Ярим аср мобайнида бу буюк давлат изчил ривожланиш йўлидан бориб, улкан ютуқларга эришди. 90-йиллар бошида Ҳиндистонда ўтказилган янги иқтисодийислоҳотлар туфайли мамлакат ялпи ишлаб чиқаришда юқори суръатларга эришди, инфляция даражаси пасайди, экспорт ҳамда ички ва чет эл сармояси анча кўпайди. Натижада мамлакат дунёдаги саноати ривожланган 10 та етакчи давлатлар қаторидан жой олди. У чой, шакарқамиш, ерёнғоқ, зираворлар, сут маҳсулотлари етиштиришда дунёда биринчи ўриндадир. Шунингдек, йилига 40 миллион тонна мева ва 65 миллион тонна сабзавот ҳосили олади. Тамаки етиштиришда бу мамлакат жаҳонда иккинчи ўринни, пахта ҳосили бўйича тўртинчи ўринни эгаллаб турибди.

Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг икки мамлакат ўртасидаги савдо-сотиқ, техникавий ва маданий жабҳаларда сифат жиҳатдан батамом янги ҳамкорлик бошланди. Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг илк сафари ҳам Ҳиндистондан бошланди. Ана шу ташриф мобайнида кўпқиррали муносабатларни ўз ичига олган битимлар имзоланди. Икки давлат ўртасида энди воситачисиз, тўғридан-тўғри алоқалар йўлга қўйилди. Ҳозир Ўзбекистонда 34 ўзбек-ҳинд қўшма корхоналари ишламоқда.

Ҳиндистон билан Ўзбекистон ўртасидаги савдо-иқтисодий, маданий алоқалар икки мамлакатнинг хусусий секторлари ўртасида ҳам ривож топмоқда. Ўзбекистонда "Говинда'' савдо фирмаси катта фаолият кўрсатмоқда. Ўзаро битимлар асосида бу фирма бизнинг республикамизга 500 турдаги маҳсулотни етказиб бермоқда. Шулар жумласидан чой, қора мурч, аудио-видео техника, кийим-кечак, ўйинчоқлар, пойабзал, экскаваторлар, кўзойнак, тамаки, электромоторлар, маиший техника ва кўплаб бошқа буюмлар мавжуд.

Ўзбек-ҳинд қўшма корхоналарини маблағ билан таъминлаш мақсадида Тошкентда Ҳиндистон тижорат банки очилди, Ҳиндистонда эса Ўзбекистон тижорат банки ишга тушди.

Наргис ТЎЛАГАНОВА,
тарих фанлари номзоди

ФАХР

Бухоро нефтни қайта ишлаш заводининг фойдаланишга топширилишига саноқли кунлар қолди

Нефтни қайта ишлаш заводи қурилишига республикамиздаги 15 та йирик ташкилот бош пудратчи қилиб тайинланган, аммо бу гигант корхонани барпо этишда ишнинг ўттиз беш фоизи битта пудратчи ташкилот -- "Бухоронефтзаводқурилиш'' ҳиссадорлик жамияти зиммасига тушди.

Жамият бинокорлари ҳозиргача газ конденсати бутан, А-76 ва АИ-93 бензинлари, авиакеросин, оқартирилган нефть хом ашёси парклари, суюлтирилган газни цистернага қуйиш темир йўл эстакадаси, насос станциялари каби 62 та йирик объект қурилишини ниҳоясига етказдилар. Завод қурилиши бошлангандан буён бу меҳнат жамоаси зарбдор объектда 1991йилги нархлар бўйича 100 миллион сўмдан зиёд қурилиш-монтаж ишларини бажарди. Бу кўрсаткичлар шартномавий нархда 3,5 миллион сўмни ташкил этади.

Ана шундай катта кўламдаги бунёдкорлик ишларини амалга оширган қурувчилар фаолияти билан яқинроқ танишиш мақсадида ҳиссадорлик жамияти бошқаруви раисининг биринчи ўринбосари -- бош муҳандис Равил ҲАМИДУЛИН билан завод майдонига етиб келганимизда "фавқулодда вазият'' устидан чиқиб қолдик.Нефть сақлашга мўлжалланиб қурилган улкан резервуардаги ўрнатилган ёнғинга қарши датчиклар бирданига тушиб, ёнғиндан дарак берувчи сигналларни берган экан. Барча мутахассислар бир зумда майдонга етиб келганларида ҳеч қандай ёнғин бўлмагани аниқланди. Саратон қуёшида металл резервуарлар 80 С дан зиёд қизиганидан сўнг датчиклар ана шундай сигнални берган.

-- Ҳатто Қоровулбозор жазирамаси қурувчилар иш маромига таъсир ўтказа олмади, -- дейди Равил Азизжонович иссиққа парво ҳам қилмай ишлаётган касбдошларини кўрсатиб, -- янги заводнинг республикамиз нефть мустақиллигини таъминлашдаги муҳим аҳамиятини англаган қурувчиларимиз барча объектларни белгиланган муддатда тугатиб, эндиликда уларни бирин-кетин қабул комиссиясига топширмоқдалар.

Объектлар ҳудудини ободонлаштириш, йўлакларга тош ёткизиш, асфальтлаш ишлари ҳам 2-3 кунда поёнига етади. Шу куни якшанба бўлишига қарамай биз объектларда "Бухоронефтзаводқурилиш'' ҳиссадорлик жамиятининг Бахтиёр Алимов директорлик қилаётган 2-вакиллиги, Николай Зинин раҳбарлигидаги 1-вакиллиги бинокорлари ва инженер-техник ходимларнинг зўр ғайрат ва шижоат билан ишлаётганини кўрдик. Электр пайвандчи Сайфулла Хўжаев, монтажчи Ипполит Морисевич, Ҳамид Саидов, Илсур Сулукбоев, ғишт терувчи Иброҳим Рўзиев ва бошқа ўнлаб малакали бинокорлар гарчи ўз вазифаларини аллақачон уддалаган бўлсалар-да, бошқа ишчилар қатори ободончилик юмушларини катта кўтаринкилик билан бажаришмоқда. Транспортчилар ва экскаваторчиларни ўз атрофига бирлаштирган Ғулом Иброҳимов бошлиқ 4-вакиллик жамоаси ҳам бу хайрли ишдан четда турмаяпти.

-- Жамоамиз зиммасига юклатилган улкан вазифаларни бажаришга "Ўзмонтажмахсусқурилиш'', "Мубораkгазмонтаж'', "Бухороавтойўл'', "Бухоротранс'', "Қаршитранс'', 5-махсус механизациялашган жамланма ва бошқа ёрдамчи пудратчи ташкилотларнинг ишчи ва инженер-техник ходимлари бизга яқин кўмакдош бўлдилар, - дейди жамият бошқаруви раиси Анвар Ражабов.- Ана шундай самарали ҳамкорлик муваффақиятнинг бош омили бўляпти.

Франциялик ва туркиялик мутахассислар иштирокида барпо этилган заводни қуришда МДҲ мамлакатлари бинокорлари ҳам фаол қатнашмоқдалар. Қозоғистондаги "Чимкентэлектромонтаж'' ҳиссадорлик жамиятининг 50 кишилик бригадаси хорижий техникани монтаж қилаётган объектларда бўлганимизда Вячеслав Копильцов, Иван Филиппович, Николай Тарясенко каби монтажчилар ўзбек бинокорлари билан бир сафда меҳнат қилаётганларидан беҳад хурсанд эканликларини билдиришди.

Бу корхона нафақат Ўзбекистоннинг бундан кейинги равнақига хизмат этади, балки нефть маҳсулотларини экспорт қилиб, бутун Марказий Осиё республикалари тараққиётига ҳам катта ҳисса қўшади.

Ишга туширилиши арафасида турган нефтни қайта ишлаш заводи шу кунларда катта тўйга тайёргарлик кўраётган бахтиёр хонадонга ўхшайди -- ҳамма супурсидир, йўлакларни тартибга солиш, биноларни оқартириш, бўяш билан банд. Салобат билан кўкка бўй чўзиб, қуёш нурида ярқираб турган завод корпуслари ҳудудидаги гул ва ниҳолларни парвариш қилган боғбонлар постда турган сергак аскарларни эслатади. Қурбон Собиров, Нурилла Эшматов, Шукур Ражабов, Наврўз Эшов каби боғбонлар ҳар бир гул ва ниҳолни қуёшнинг аёвсиз жазирамасидан, гармселдан омон сақлаш чорасини кўряпти. Уларнинг шундай фидокорона меҳнати туфайли кечаги чўлда Қоровулбозор тераклари илдиз отиб, нафис баргларини кўз-кўз қилмоқда.

Завод ҳудудидан чиқиб машинамиз Бухоро томон йўл олганда ҳам Равил Азимжонович касбдош дўстлари ҳақида, қурилиш тўғрисида завқ билан гапиришдан тўхтамасди. Фақат ўзи ҳақида лом-мим демади. У шундай камтар инсон.

Равил Ҳамидулин 32 йилдан буён шу соҳада ишлаб, оддий ишчиликдан қурилиш ташкилотининг бош муҳандиси даражасига кўтарилган. Меҳнаткашлиги, фидойилиги, қурилиш ишларини мукаммал билгани учун уни вилоятда кўплар танийди. Чунки у Бухоро тўқимачилик комбинати, унинг филиаллари, пиллакашлик, тикувчилик фабрикалари каби ўнлаб йирик қурилишларда ишлаб, ҳаётда муносиб из қолдирган. Энди унинг таржимаи ҳолида Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи бунёдкорларидан бири деган янги ёзув пайдо бўлди. Бу билан бир умр фахрланса арзийди.

Абдужалил ХАЛИЛОВ,
журналист

ҚАЕРДАСИЗ, “МАЯЧКА” БОЛАЛАРИ?

Асоссиз тарзда қатағон (репрессия)ларга дучор этилганларнинг ҳақ-ҳуқуқларини тиклашни, уларга етказилган моддий ва маънавий зиён ўрнини қоплашни ўзимизнинг биринчи галдаги бурчимиз деб биламиз.

Ислом КАРИМОВ

Ўттизинчи йилларнинг бошида республикамиз деҳқонлари гарданига оғир мусибат тушди. Қишлоқларда мажбурий колхозлаштириш бошланиб, Москванинг махсус кўрсатмасига биноан Ўрта Осиё республикаларидан 5000 оила Украинага ва 5000 оила Ставрополь ўлкасига пахта экишга сафарбар этилди, кўчаётган оилаларнинг мол-мулки зўравонлик билан тортиб олиниб, бир сидра эски кийимда озиқ-овқатсиз, кучайтирилган соқчилар назоратида, ўлимга маҳкум этилган маҳбуслардек олиб кетилди.

Зўравонлик билан кўчирилган оилалар ночор деҳқон хўжаликлари бўлиб, улар ўз хоҳишлари билан колхозга кирмай, давлатдан қарздор бўлиб, вақтида уни тўлай олмаганлар эди. Улар эскича ўқиган ва маърифатли, Ислом динига эътиқод қилган номозхон бўлишган. Улар 10 йиллик мажбурий ишга, ўша ерда пахтачиликни ривожлантиришга юборилганди. Бундай тадбир Москвада ишлаб чиқилган бўлиб, унинг замирида 30-йиллар арафасида собиқ СССРда “Пахта мустақиллигини таъминлаш” хусусида ишлаб чиқилган бемаъни режанинг амалдаги ижроси эди.

“Қулоқ” қилинганлар муҳтожлик ўлимига маҳкум этилган бўлиб, уларнинг кўпчилиги очликдан, Украинанинг 30-40 даражали қаҳратон қишига ва серёғин ёзига, ҳамда 1933/34 йиллардаги мисли кўрилмаган қаҳатчиликка, турли хасталикларга бардош беролмай, қирилиб кетишди. Баъзи бир оилалар бутунлай хароб бўлди. Ота-оналар вафот этиб, болалар етим бўлиб қолди. Улар ота-оналари меҳрига зор бўлиб, етимхоналарда тарбияланишди.

“Правда Востока” газетасининг 1989 йил 12 сентябрь сонини кўздан кечираётиб, “Отзовитесь!” сарлавҳали мақолага кўзим тушиб қолди. Унда шундай сўзлар ёзилган эди: “Миллатим ўзбек. Астрахань шаҳрида яшайман. Ёшим 61 да. Тахминан, 1935 йилда Украинанинг Каховка шаҳридаги болалар уйига келиб қолганман. Бу ерда ўзбек болалари тарбияланишар, бизга Ўзбекистондан ўз она тилимизда дарсликлар келиб турарди. Икки нафар ўзбек муаллими бизга дарс берарди. Уруш бошлангач, юздан ортиқ болани Астрахань шаҳрига кўчириб келишди. Кичик ёшдагиларни кемада Каспий денгизи орқали Красноводск шаҳрига жўнатишди. Уруш тугади. Биз Астраханда қолиб кетдик. Эсимни таниганимдан бери, менга бир савол тинчлик бермайди. Қандай қилиб, бундан қарийиб 60 йил муқаддам ўзбек болалари Украинага келиб қолган?” Менинг ҳам Ўзбекистонда қариндош-уруғларим борми? Қандай қилиб уларни топсам бўлади? Менга ёрдам беринглар, азиз юртдошлар!

Сизларга салом билан Алишер Шодмонов.

Манзилим: 414016, Астрахань шаҳри, Водников кўчаси, 13-уй, 7-хонадон”.

Мақолани кўзда ёш билан қайта-қайта ўқиб чиқдим. Чунки, у менинг украиналик тақдирдошим эди. Қисмат унинг бошига меникидан ҳам беш баттар кўргиликларни солган экан.

Шу боис Алишер Шодмоновга зудлик билан хат ёздим. Бироқ, хатимга жавоб бўлмади. Орадан икки ой ўтгач, Алишерга яна мактуб йўлладим. Бу сафар ҳам жавоб бўлмади. Бу тўғрида Тошкентдаги тақдирдошларга айтган эдим, улар ҳам Алишерга хат ёзишган экан, жавоб олишолмабди. Шундан сўнг Алишер Шодмоновнинг тақдирини билиб беришни сўраб Астрахань шаҳри ижроқўмига мурожаат этдим. Афсус, бу хат ҳам жавобсиз қолди. Шундан сўнг урушдан аввал “Новая Маячка” болалар уйида тарбияланганларнинг тақдирини билиш (1935 йилгача болалар уйи Каховка шаҳрида жойлашган), уларнинг омон қолганларини қидириб, тарихий ҳақиқатни билиш истаги туғилди. А. Шодмоновга ёзган хатим 1990 йил 16 январда “Ёш ленинчи” (ҳозирги “Туркистон”) газетасида “Ўзбекистонни соғиндим” сарлавҳасида босилиб чиқди. Тошкент шаҳрида яшовчи бир неча тақдирдошлар келиб, суҳбатлашиб кетишди. Қибрайда ҳам “Новая Маячка” болалар уйида тарбияланганлар бор экан, Улар билан учрашиб, сургун давридаги болалар уйидан қолган хотиротларини ёзиб олдим.

Каховка болалар уйида тарбияланган қибрайлик Эргаш ака Миртурсунов (ҳужжатида Яков Миртурсунов) билан бўлган суҳбатимиз анча аввал, қатағон қурбонларини оқлаш масалалари кўтарилмасдан олдин бўлган эди.

Ўша воқеаларни болалар уйида тарбияланганларнинг ўзларидан эшитайлик:

Эргаш (Яков) ака Миртурсунов (марҳум) хотирасидан: Отам Миртурсун бува, онам Баҳри хола, укаларим Миржўра, Миртўралар ва синглим билан 6 жон 1930 йилнинг ёзида Қибрай қишлоғидан Украинанинг Херсон вилоятига сургун қилинганмиз. Биз қибрайликлар Скадовск туманининг 1-пахтачилик совхозига қарашли Нижегалинка хуторига жойлашдик. Кейинчалик эшитишимга қараганда, отамнинг қулоқ-сургун бўладиган бойлиги бўлмаган экан. Отам қариб қолганлигидан ортиқча ерини шерикка бериб деҳқончилик қилар экан, ерида одам ишлатган, бировнинг кучидан фойдаланган, деб оиламизни “қулоқ” қилишган экан. 1933/34 йиллардаги очарчиликда ота-онам, укаларим ҳаммалари очликдан, касалликдан вафот этишиб, бир ўзим қолганман. Аввал мени болалар уйи майдончасига жойлаштиришди. Сўнгра, бошқа ота-онасиз қолганларга қўшиб Каховка шаҳридаги болалар уйига юборишди. 1935 йилдан “Новая Маячка” қишлоғида махсус болалар уйи ташкил қилиниб (Херсон вилоятининг Каховка туманида) бизларни ҳам ўша ерга кўчиришди. Уруш бошлангунча шу ерда тарбияландим. Ўша пайтда 16-17 ёшда эдим.

Болалар уйини мамлакат ичкарисига кўчиришаётганида мени бир кампир ўғил қилиб олди. Тутинган онам билан икки йил яшадим. 1941 йил кузида фашистлар бостириб келди. Икки йил қамалда яшадик. 1943 йил кузида биз яшаган жойлар қайта озод қилинди. Мени ҳарбий хизматга олишди. Икки йилдан ортиқ урушда қатнашдим. Ғалабани Берлин яқинида кутиб олдим. 1946 йилда ҳарбий хизматдан бўшатишди. Қаерга боришимни билмай турганимда, тошкентлик хизматдошларим: “Херсонда нима қиласан, шунча йил мусофирликда сарсон-саргардон бўлганинг етмайдими, юр биз билан Тошкентга, қариндош-уруғларингни топиб оларсан”, дейишди. Хизматдош дўстларим билан Тошкентга келдик. Бир ойча дўстимникида яшаган эдим, Қибрайга тўйга айтиб қолишди. Қибрай номи менинг хотирамдан бутунлай кўтарилган, чунки бу ердан кетганимга 16 йил бўлган эди. Тўйга бордик. Мен яшаган хонадон Қибрайга қуда бўлган экан. Қариялар сўраб-суриштириб қолишди. Мен отамнинг исмини базўр айтдим. Ўрислашиб кетган эдим. Қибрайлик Абдурасул ота, Толиббой оталар бу бола Миртурсун аканинг ўғли-ку дейишиб, Замира опамни чақиртириб келишди (у бундан 30 йил аввал турмушга чиқиб, шу ерда қолган экан). Тўйга қий-чув, йиғи-сиғи уланиб кетди. Ҳамма ҳайрон. Тўйнинг давоми опамникида бўлди. Мен уникида яшай бошладим. Кейинчалик уйландим. Бола-чақали бўлдим.

Мен у кишидан жуда кўп нарсаларни сўраб олмоқчи эдим. Бироқ, ўша пайтда бу тўғрида гапириш мумкин эмас эди. Минг афсуски, ҳозирги кунда оқланиб, инсоний ҳақ-ҳуқуқлари тикланаётган бир пайтда, болалигидан қатағоннинг жабрини тортиб, ота-онаси, жигарларидан айрилиб, бегона юртда саргардонликда яшаган Эргаш ака Яков орамизда йўқлар...

Қатағоннинг қаҳрига, унинг беаёв зарбасига учраб, урушгача “Новая Маячка” болалар уйида тарбияланган Ўғилжон опа Юнусова Қибрай қишлоғида истиқомат қилади. Ўша қирғинбарот даврни опа шундай эслайди: “Бизнинг оиламиз ҳам Херсон вилояти Скадовск туманининг 1-пахтачилик совхози ҳудудидаги Нижеголинка хуторига кўчирилган. Оилада ота-онам ва биз 4 қиз эдик. Мен ўша пайтда 6 ёшда эдим. Отам 1933 йилги очарчиликда вафот этган. Онам 4 бола билан жуда қийналиб қолган. Мен ва икки синглим ўша ердаги боғчага қатнаганмиз. Умри опам онам билан қолди. 1935 йилда бизни “Новая Маячка”га олиб кетишди. Болалар уйи янги қурилган икки қаватли бинода бўлиб, қизлар 2-қаватда яшардик. Болалар уйида асосан, Ўрта Осиё республикаларидан сургун қилинганларнинг фарзандлари -- ўзбеклар, қозоқлар, қирғизлар, туркманлар бор эди. Ўзбек ўқитувчилари дарс ўтарди. Мактабимиз ҳам яқин эди. Йўлда кетаверишда бутхона бор эди. Болалар уйининг ҳовлиси катта бўлиб, у ерда сабзавот етиштирилларди. Синглим Карима касалланиб, вафот этди. Ҳакима билан (ҳозир 68 ёшда) ўша ерда урушгача яшадик. Уруш бошланганида мен 7-синфни, Ҳакима 5-синфни битирдик.

Болалар уйини мамлакат ичкарисига кўчирадиган бўлишди. Бизни йиғиб, кимнинг отаси ёки онаси бўлса, уйларига кетишсин, дейишди. Мен синглимни олиб, бошқа болалар билан уйга келдик. Уруш даврида ўша Нижеголинка хуторида яшадик. Онам, синглим билан совхозда ишладик. Онам 1990 йилда вафот этди. Уч ўғил, бир қизим бор. Уларни ўзим катта қилиб, уйли-жойли қилдим. Турмушимдан ҳам нолимайман. Бироқ, болалигимиз ўзга юртда азоб-уқубатларда ўтди. Отамни, синглимни ҳоки бегона юртда қолиб кетди. Урушдан кейин ҳам кўп йиллар таъқиб қилиндик, ҳақ-ҳуқуқларимизни паймол қилишди. Ана шуларни ўйлаб, эзилиб кетаман”...

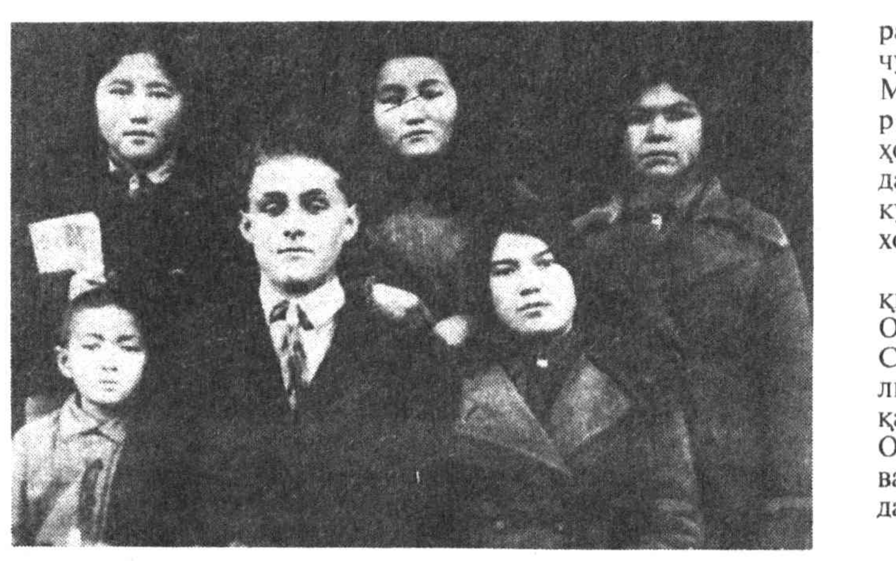

Қатағоннинг бўронига учраб, ота-оналари билан Украина чўлларига “учирилган” “Новая Маячка” болаларидан бири қибрайлик Исроил Юсупжонов ҳозир 68 ёшда. Қатағон давридаги эсда қолган воқеаларни, кўрган-кечирганларини шундай хотирлайди:

“Бизни Украинага сургун қилишганида 2 ёшда эканман. Ота-онам, опам, акам ва мен Скадовск туманидаги 1-пахтачилик совхозининг IV бўлимига қарашли 1-базасида яшаганмиз. Отам 1933 йилги очарчиликда вафот этган. Онам пахта даласида ишлаган. Моддий жиҳатдан жуда оғир пайтлар экан. Очликдан кўплаб ҳамюртларимиз қирилиб кетган. 1936 йилда онам Орзу опамни олиб қолиб, бизни Исмоил акам билан болалар уйига топширган. Биз урушга қадар ўша ерда тарбияландик. Уруш бошланганида бизлар Днепр дарёси бўйида лагерда эдик. Фашистлар самолётлари лагеримиз яқинидаги шаҳар ва қишлоқларга бомбалар ёғдирганини ўз кўзим билан кўрганман. Бир воқеани ҳеч унута олмайман. Ўшанда 14 ёшда эдим. 1943 йилнинг баҳори эди. Бир тишли плугни 4 та сигирга тиркаб ер ҳайдаймиз. Тонг ёришганидан сигири борлар сигирларини бўлим идораси олдига олиб боришарди. У ердан плугларни судраб, далага жўнаймиз. Сигирлар оч, юрмайди, ўзимиз ҳам очмиз. Озиқ-овқат анқонинг уруғи, ҳамма ерда очарчилик, касаллик тарқалган. Бир куни қаттиқ шамоллаб, иситмам кўтарилиб, ишга чиқмай уйда, танча атрофида ётган эдим, кимдир чақириб қолди. Ўрнимдан аранг туриб, деворни ушлаб, кўчага чиқсам, немис коменданти билан полицай турибди. Мендан нега ишга чиқмадинг, деб сўрашди. Мен касалман, иситмам бор, дедим.

Комендант мени олдига чақирдида, қўлидаги резинка қамчиси билан елкамга шунақанги урдики, кўзимдан олов чиқиб кетди, бошим айланиб, гандираклаб, уч-тўрт қадам юрмай йиқилдим. У “Арбайт! Арбайт!”, деб бақирди. Қарасам, яна урадиган, ўрнимдан зўрға туриб, бор кучимни йиғиб, иш жойига югурдим... Ўша воқеани эсласам ҳали ҳам елкам зирқираб кетади.

Ҳозир нафақадаман. Оилам, 4 ўғил ва 1 қизим бор. Соғлигим яхши эмас. Ҳар йили даволаниб тураман.

“Новая Маячка” болалар уйида 300 га яқин болалар бўлиб, уларнинг ҳаммаси Ўрта Осиё республикаларидан Украинага сургун қилинганларнинг фарзандлари эди.

Шулардан бири Тошкент шаҳар, Сағбон кўчасидаги 11-тор кўчанинг 3-боши берк кўчасида истиқомат қилувчи Раҳимжон Далиевнинг қисмати ҳар қандай тошбағир юракни ҳам юмшатиб, сўқир кўздан ҳам ёш чиқариши табиий (Раҳимжон ака 1995 йил оламдан ўтди): “Отамни нима учун сургун қилишганини билмайман. Маҳалламиздаги кексаларнинг айтишича, отам ўртаҳол деҳқон ҳам бўлмаган. Ерининг бир қисмига пахта экан. Бир қисмини корандаларга берар экан. Хўжалигида чорикор ишлатди, ишчи кучидан фойдаланди, деган сабаб билан отамни оиласи билан Украинага сургун қилишган. 1933 йилги очарчилик даврида ота-онам вафот қилиб, ёлғиз ўзим қолганман.

Мени бир аёл ўзига фарзанд қилиб олмоқчи экан, бироқ ўша ердаги раҳбарлар Каховка болалари уйига юборишган. У ердан “Новая Маячка”га жўнатишган. Урушгача ўша ерда тарбияландим.

Уруш бошлангач, болаларнинг бир қисмини уйларига тарқатиб юборишди. Бизларни эса, от-араваларда мамлакат ичкарисига эвакуация қилишди. Бир ҳафта юриб, Мелитополь шаҳри яқинига келдик. Шаҳарни фашист самолётлари бир неча марта бомбардимон қилишиб, култепага айлантирган экан. Бизлар катта қийинчиликлар билан у ердан поездга ўтириб, Сталинград орқали Астраханга келдик.

Ўша ердаги болалар уйига жойлашдик. У ерда ўсмирларни ФЗУга ўқишга олишди. 1944 йил 6 майда Тошкентга келдим. Қаерга боришни билмай бир ҳафтагача милиция бўлимида тунадим. Бир куни милиция ходимларидан бири “Отанг яшаган маҳаллада бирорта белги эсингда қолмаганми?”, деб сўради. Маҳалла кўчасидан чиқаверишда симёғочда радиокарнай борлиги эсимга тушди. Шунда милиция ходими мени Қўштий маҳалласига юборди. Борсам ҳақиқатан ҳам симёғочда радиокарнай турибди. Ўша ерда кичкина ариқ оқарди. Отам билан ўша ердан ўтганимда калишчам сувга тушиб кетганини эсладим. Уч-тўрт хонадонга кириб, опамни ва акамни сўрадим. Аёллардан бири Каримберди акамни танир экан (акам урушда ҳалок бўлган эканлар), бошқа бир аёл опамни топиб келди. Қий-чув, йиғи-сиғи кўтарилди. Опам уйларига олиб борди. Поччам заргарлик билан шуғулланар экан. Мени ҳам шу ҳунарга ўргатди. 42 йил шу соҳада ишлаб, 1983 йилда нафақага чиқдим. Уч ўғлим, уч қизим, 24 та набирам бор. Худога минг қатла шукр, шу кунларга етказганига. Турмушимдан нолимайман. Бироқ ота-онамнинг ҳоки ўзга юртда қолиб кетди. Уларнинг қаерга қўйилганлигини билмайман”.

Мақоламизни “Новая Маячка” болалар уйининг ўша пайтдаги муаллими, ҳозирги кунда Тошкент шаҳрининг, Юнусобод туманидаги Киев кўчасида истиқомат қилувчи 79 ёшли Жонти ака Исмоилов хотиротлари билан якунлаймиз:

“1939 йил ёзида 15 нафар ўзбекистонлик ўқитувчилар Украинанинг Николаев (Урушдан кейин Херсон) вилоятининг Каховка, Голая Пристань ва Скадовск туманларидаги миллий ўрта мактабларга ишлаш учун юборилган эдик. Мен билан бирга Худойберган Иброҳимов “Новая Маячка” болалар уйи қошидаги 8-сон етти йиллик миллий мактабга борганмиз. Мен математикадан, Худойберган географиядан дарс берар эдик.

Ўша пайтда Николаев вилояти ҳудудида Ўрта Осиё республикаларидан сургун қилинган деҳқон болаларини ўқитиш учун 3 та миллий ўрта мактаб ташкил этилган экан. Тўртинчиси эса “Новая Маячка” болалар уйи қошидаги бизнинг етти йиллик миллий мактабимиз эди.

Скадовск туманида 1-пахтачилик совхозининг IV бўлимида 6-мактаб, Каховка туманида Сергеевка қишлоғидаги ўрта мактабга Иброҳим ака Каримов директорлик қиларди. Голая Пристань туманида ҳам ўрта миллий мактаб бўлган. Мен ишлаган 8-миллий мактабда Карим Дашкин деган бошқирд директор эди. Шукуржон Ёқубов илмий мудир эди. Болалар уйи директори Петр Ефимович Толстяной эди. Уруш бошланганида болалар Днепр буйидаги лагерда дарс олишар эди. 1941 йилнинг август ойи бошларида фашист самолётлари бизнинг болалар уйи яқинидаги шаҳар ва қишлоқларни бомбардимон қилабошлади. Юқоридан, болалар уйи мамлакат ичкарисига кўчирилсин, деган буйруқ келди.

Тахминан 24-25 августда 180 болани олиб, уларга озиқ-овқат, кийим-бошларини 20 та икки от қўшилган аравалар (бричкалар)га ортиб, Мелитополь шаҳри томонга йўл олдик. Астрахань вилоятининг Икраино туман марказида 14-болалар уйи бор экан, бизларни ўша ерга жойлаштиришди. Икраина қишлоғи Волга дарёсининг Каспий денгизига қўйиладиган дельтаси бўйида жойлашган, жуда гўзал, баҳаво жойда экан. Бизлар ўша ерда мактаб ташкил қилиб, ишладик. Худойберганни ўша ердан армияга олиб кетишди. Менинг бир қўлим яхши ишламас эди, хизматдан озод қилишди. Каттароқ ёшдаги болаларни ФЗУга олишди. Болалар уйига Марчук деган яҳудий аёл директорлик қилди. Мен болалар уйида бир йил ишладим. Шу вақт ичида 30 та ўзбек, қозоқ, қирғиз ва туркман болаларининг қариндош уруғларини топиб, ўша 30 та болаларни олиб Махачқаъла - Красноводск орқали Тошкентга олиб келдим. Болаларни қариндош-уруғлари олиб кетишди. Ўзим олиб келган болалардан иккитаси ҳозирги пайтда Тошкентда яшайди. Улар билан учрашиб турамиз”.

Тошкент шаҳрида истиқомат қилувчи опа-сингил Норбуви ва Санобар Отажоновалар, Қибрай қишлоғидан марҳума Мунаввар Исломова, Асака шаҳридан ака-ука Сайдулло ва Нўъмонжон Ҳамидовлар (марҳум) ҳам қатағон туфайли Украина “саёҳат”ига мажбуран бориб, “Новая Маячка” болалар уйининг тузинини ичганлардан. Уларнинг ҳар бирини бошидан кечирган кўргуликлари, тортган азоб-уқубатлари бир дунё.

Азиз муштарийлар! Сизларга Сталин қатағони даврида зўравонлик билан азиз ватани, уй-жойи, мол-мулки тортиб олиниб, оилалари, фарзандлари, ҳатто бешикдаги гўдакларигача оч-яланғоч ҳолда узоқ юртларга, ўлимга маҳкум этилган қуллар каби ҳайдаб кетилган ватандошларимизнинг аянчли ва фожеали тақдиридан бир неча мисоллар келтирдим, холос.

Оллоҳи таолога минг қатла шукур бўлсинки, мамлакатимиз, халқимиз учун энг оғир кунлар ортда қолиб кетди.

Собир МЎМИНОВ
нафақахўр

Ҳурматли муштарийлар!

Урушгача “Новая Маячка” болалар уйида тарбияланганлар ва уруш даврида собиқ иттифоқнинг турли шаҳарларига тақдир тақозоси билан “сочилиб”, дарбадарликда яшаган ватандош-тақдирдошларимиз тўғрисида, албатта яна мақолалар ёзиш ниятимиз бор. Шу боис, омон қолган “Новая Маячка” болалари ва уларнинг яқинлари улар тўғрисида эшитган-билган воқеаларни бизга ёзиб юборишларини сўраймиз.

Манзилимиз: 700032. Тошкент шаҳар, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. “Туркистон” газетаси.

Суратларда: 1938-40 йиллар «Маячка» болалари.

УМРИ ЧАҚМОҚЛАР

Халқимиз ўтмишида мудҳиш из қолдирган 30-50 йиллардаги шахсга сиғиниш элимизнинг асл фарзандларидан жудо қилди. Ўша кезда ўйлаб топилган ва бўҳтондан иборат бўлган айбловлар билан минглаб юртдошларимизнинг умри бевақт поёнига етди. Сталин ва унинг атрофидагилар ўз юрги учун жон куйдирганларнинг гарданига “миллатчи”, “хорижий мамлакат ҳуфячиси”, “яширин ташкилот аъзоси” каби бўлмағур туҳматлар юклаб, “учлик” қарори билан отишга ҳукм этишди ёки Сибирга сургун қилишди.

Биз ўз тарихимизни яхши биламизми? Ўтмишимиз тўғрисида тўлиқ маълумотга эгамизми? Бахтга қарши узоқ вақт мозий бузиб кўрсатилган ҳолда таълим бериб келинди. Ҳаётимизда мудҳиш из қолдирган шахсга сиғиниш даврини фош этувчи ҳужжатлар батафсил эълон қилинмади. Ўша қатағонли йилларда “халқ душмани” тамғаси билан чапланган бўҳтонлар ҳақиқат сифатида қабул қилинди. “Халқ душман”ларини бекордан-бекор лаънатлаб, мадҳиялар тўқилди. Аслида ҳам шундайми? Наҳотки, халқ дарди учун унинг ойдин келажагини орзу қилганларнинг ҳаммаси тузумга қарши чиқишган бўлса. Бунга асосланиб бўлмайди! Минг афсуски, қатағоннинг маломат тоши мингларнинг, миллионларнинг умрига зомин бўлди. Сибирь қамоқхоналарида эл учун жон куйдирганлар хор-зорликда мангуликка бош қўйишган. Тўлиқ бўлмаган маълумотларга қараганда республикамиздан 40 мингга яқин киши Сталин зуғумига учраб, бевақт қурбон бўлган.

Кейинги пайтда мамлакатимиз ҳукумати, шахсан Президентимиз И.Каримовнинг саъй-ҳаракатлари туфайли мустақиллик йўлида қурбон бўлганлар хотирасини абадийлаштиришга катта эътибор бериляпти. Шахсга сиғиниш тулаштиришга... файли шаҳид бўлган атоқли шахсларнинг таваллуд топган саналари ўтказилмоқда. Бир вақтлар “халқ душмани” деб қораланган бегуноҳ инсонлар, тириклигида рўшнолик кўрмаганлар хотираси қайта тикланмоқда.

Қатағон қурбонлари номини тиклаш ишлари кун тартибида турганн боис, қатағон қурбонларининг порлоқ хотирасини тиклаш борасида ҳали кўп савоб ишларни амалга оширишмақсадга мувофиқдир. Шу мақсадда айрим қатағон қурбонларининг жиноий иши ўрганиб чиқилди. Улар 60 йилдан кўпроқ вақт “Бутунлай махфий”, “Доимо сақлансин” тамғаси билан ертўлаларда сақланган. Энг фожеалиси шуки, улар туҳматга учраб, олий жазо -- отишга ҳукм қилинган.

Тарихда халқимизнинг маърифатли бўлиши учун курашган шундай беназир инсонлар борки, бугунги дориломон кунда уларни фахр ва ифтихор билан тилга олмасдан иложимиз йўқ. Қуйида номлари келтирилган, ўз ҳаётини юрт истиқболига бағишлаган ва умри чақмоққа айланган асл инсонлар хотираси абадийлаштирилиши, айни муддаодир.

КАМОЛ ШАРИПОВ
/1905-1938/

Самарқандда, камбағал деҳқон оиласида дунёга келган. Уч ёшида етим қолади. Кун кўриш мақсадида рус бойининг тегирмонида ишлайди. Сўнг босмахонада ҳарф терувчилик қилади. “Зарафшон”, “Меҳнаткашлар овози”, “Озод Бухоро” газеталарини чоп этишда иштирок этади.

К.Шарипов Ёшлар Иттифоқи ишида фаол қатнашади. 1926 йилда Ўзбекистон ёшлар уюшмасининг котиби бўлиш билан бирга “Ёш ленинчи” газетасининг муҳаррири бўлиб ишлайди. 1928 йил 25 майдан эътиборан жумҳурият ёшларига етакчилик қилади. Шундан сўнг Москвада ишлайди. Кейинчалик Ўзбекистон машина-трактор станциясининг сиёсий бўлимини бошқаради. Ўзбекистон КП МҚсининг мактаблар бўлимиги мудир бўлади. У 1937 йили Акмал Икромовнинг “думи” сифатида, сиёсий қолоқликда айбланиб қамоққа олинади ва 1938 йилда отишга ҳукм қилинади. Ўлимидан сўнг, 20 йил ўтгач оқланган.

НОРМАТ ИСРОИЛОВ
/1904-1938/

Тошкентда туғилган. Дастлаб косиб, рўзнома тарқатувчиси, дўконда хизматчи, туман ёшлар қўмитасида бўлим мудири бўлиб ишлаган. Москвадаги Шарқ меҳнаткашлари дорилфунунини тугатган. Андижон вилояти партия қўмитасининг йўриқчиси, Ўзкомпартия МҚсининг бўлим мудири, Хоразм вилояти партия қўмитасининг биринчи котиби бўлиб ишлаган.

1937 йилда миллатчи, чет элдаги ғанимлар билан тил бириктирган деган бўҳтонлар билан қамоққа олинган. 1938 йилда собиқ СССР Олий Судининг ҳарбий ҳайъати томонидан отишга ҳукм қилинган. 1956 йилда ўлимидан сўнг оқланган.

ДАВРОН ИСКАНДАРОВ
/1904-1938/

Самарқанд шаҳрида туғилган. Кундузи меҳнат қилиб, тунлар саводини чиқаради. 1921 йилда этикдўзга шогирд тушади. Марказий партия мактабида ўқийди. Шундан сўнг Самарқанд шаҳар кенгашида масъул котиб, Пастдарғом туманида партия ташкилотчиси. 1930 йилдан эътиборан Ўз КП МҚси ташкилий бўлим мудирининг ўринбосари бўлиб ишлайди. 1931 йилдан бошлаб А.Икромовнинг таклифи билан Фарғона шаҳар партия қўмитасининг котиби бўлиб ишлайди.

У 1937 йил 26 сентябрда Акмал Икромовнинг “думи” деб қоралангач, ҳибсга олинади. Собиқ СССР Олий Суди ҳарбий ҳайъатининг 1938 йил 5 октябрдаги ҳукми билан отишга ҳукм қилинган. 1957 йил 8 мартда ноҳақ айбланганлиги тан олиниб, тўла оқланади.

ИСРОИЛ ОРТИҚОВ
/1907-1943/

Қўқонда туғилган. Отаси 1918 йилда аксилинқилобчилар қўлида ҳалок бўлган. Темирйўлчига шогирдлик қилади. Фарғона вилояти ёшлар ташкилоти ишида фаол қатнашади. 1930 йилда у Ўзбекистон Ёшлар ташкилотига ишга ўтади, орадан бир йил ўтгач, Марказий Қўмитанинг биринчи котиби этиб сайланади.

1937 йил 29 сентябрда “халқ душмани” сифатида қораланиб, ҳибсга олинади ва “учлик” қарори билан ўн йилга қамалади. 1943 йил Сибирда тутқинликда вафот этган деган тахмин бор. Собиқ СССР Олий Суди ҳарбий ҳайъатининг 1956 йил 5 сентябрдаги қарорига биноан айбсиз деб топилди.

КАРИМ ҒАЙБУЛЛАЕВ
/1906-1942/

Марғилонда туғилган. Жуда ёшлигидан бошлаб тарғибот ишларида қатнаша бошлайди. 1925 йилдан бошлаб унинг матбуотга бўлган қизиқиши кучайиб, рўзнома ва ойномаларда мунтазам қатнаша бошлади. 1935 йилдан эътиборан “Ёш ленинчи” газетасининг муҳаррири сифатида фаолият кўрсатади.

1937 йил 14 октябрда миллатчиликда айблашиб, ҳибсда бўлган шоир Усмон Носир билан алоқаси борлиги учун қамоққа олишди. НКВД қошидаги “учлик” қарори билан 10 йилга қамалди. 1942 йил 9 октябрда Сибирда вафот этган деган тахмин бор. 1967 йил 11 октябрда унинг пок номи қайта тикланди.

АНҚАБОЙ ХУДОЙБАХТИЕВ
/1905-1938/

Бахмал туманида туғилган. 1918 йили Жомбойдаги ўрта мактабга жалб этилган. Самарқанд педагогика билим юртида, Туркистон дорилфунунида таълим олади. “Зарафшон” газетасида ишлайди. “Ёш ленинчи” газетасининг биринчи муҳаррири, “Ишчи” газетасининг муҳаррири, жумҳурият Ёзувчилар уюшмасининг раиси, жумҳурият радио қўмитасининг раиси бўлиб ишлайди. Бир нечта китоблар ва драма муаллифи.

1937 йил 9 августида НКВД томонидан ҳибсга олинган. 1938 йил 5 октябрда отишга ҳукм қилинган. 1957 йилда у айбсиз деб топилди.

АБДУВАҲОБ ИБОДИЕВ
/1878-1937/

Қўқонда туғилган. Бутун умрини таълим-тарбия ишларига бағишлаган. Ўзи мактаб очиб, камбағалларнинг болаларини ўқитган. 1936 йил 14 октябрда 36 йиллик педагогик фаолияти юқори баҳоланиб, унга “Меҳнат Қаҳрамони” унвони берилган.

У 1937 йил 16 сентябрда ҳибсга олиниб, “миллий адабиётни тарғиб қилган, болаларга жадид усулида таълим берган, пантуркист” деган бўҳтонлар билан айбланган. 1937 йил 27 ноябрда “учлик” уни ўлимга ҳукм қилган. 1956 йилда унинг пок номи қайта тикланган.

НОСИР САИДИЙ
/1902-1944/

Тошкентда туғилган. Москвада ўқиган. Адабиёт муаллими, танқидчи, ташкилотчи, Андижон вилояти Халқ маорифи мудири бўлиб ишлаган. 1930 йили Халқ маорифида бузғунчилик ишлари олиб борган деган туҳматдан иборат айблов билан ўн йилга қамалган. Муддатни ўтаб келгач, 1941 йилда яна “учлик” қарори билан Сибирга бадарға қилинган. 1944 йилда қамоқда вафот этган. 1960 йилда мутлақо айбсиз деб топилди.

ФЕДОР ТАРАСОВ
/1904-1938/

У Тамбовда темирйўлчи оиласида дунёга келган. Комсомол йўлланмаси билан Фарғонада, Тошкентда, Тожикистонда ишлаган. 1933 йилдан эътиборан Ўзбекистон Ёшлар уюшмасининг иккинчи котиби бўлган.

1937 йил 19 сентябрда “Ўзбекистондаги Троцкийчи аксилинқилобий ўнглар ташкилоти аъзоси” сифатида қамоққа олинган. 1938 йил октябрь ойида отишга ҳукм қилинган. 1956 йил 14 февралда мутлақо айбсиз деб топилган.

НАЗИРҚУЛ ХАСАНОВ
/1903-1938/

Зомин туманидаги Ём қишлоғида туғилган. Дастлаб диний таълим олган, сўнг рус-тузем мактабида ўқиган. 1916 йилги халқ қўзғолонида фаол қатнашган. Жиззах туман фирқа қўмитасида, Самарқанд ва Сурхондарё вилояти шўро ташкилотларида ишлаган. 1934 йилдан бошлаб Хоразм вилоят ижроия қўмитасининг раиси бўлиб хизмат қилди.

1937 йил 6 августда “халқ душмани” сифатида ҳибсга олинган. 1938 йил 2 ноябрда собиқ СССР Олий Судининг ҳарбий ҳайъати уни олий жазога ҳукм қилади. 1958 йил 2 августда ўлимидан сўнг мутлақо бегуноҳ деб топилди.

Ислом УСМОНОВ

Бири - биридан гўзал, латофатли ва қўли ширин опа-сингилларимиз, онахонларимиз ёпган тандир нонлари мазаси ҳамиша меҳмонларнинг оғзида қолади. Айниқса, Самарқанду Бухорони зиёрат қилгани келган хорижлик сайёҳлар хилма-хил нонлардан истеъмол қилганларида кўҳна Шарқнинг яна бир мўъжизавий неъматидан юраклари завқ-шавққа тўлади.

Эркин МАЛИК

ЮРТИМ МАВЖЛАРИ

Бизни ҳамиша яхшиликни кўриб, яхшиликни ёзишга ўргатган севимли газетамизга ушбуларни соғиндим.

МУАЛЛИФ

ЯШИЛ ОРОЛЛАР...

Баҳор палласи дарёнинг тўлиб--тошиб оқишини кузатганмисиз? Бундай манзарани бир кўрган одам такрор кўргиси келаверади. Биз шундай бир иштибоҳ билан қишлоқдан чиқдик--да, олисда ястаниб, оқариб кўринаётган Сирдарё сари йўлга тушдик. Дала йўли бизни тўғри дарёга олиб борди. Сув худди тагидан ўт ёқилгандек қайнаб оқар эди. Тўлқинлар қирғоққа келиб урилар, шопирилиб, ўзидан сирли овозлар чиқарарди. Одамни ваҳима босарди. Табиатнинг бу қудрати олдида бирдан мулойим тортиб қолдик. Оппоқ чағалайлар дарёга тўш урар, афтидан дарёнинг ғайратидан ўзларига қувват олардилар. Қирғоқдаги майсалар оқин эпкинидан жунжикиб, маъюс титрашарди.

Шуларни томоша қилар эканмиз, қишлоқ тарафдан моллар подаси кўринди. Ажабо, улар қаёққа келишяпти, йўлнинг икки чеккаси шолипоя, бу яқин ўртада мол ёйиладиган яйловнинг ўзи кўринмасди. Ҳойнаҳой бу пода адашганов. Ҳа, ҳа уларни ҳайдаб келаётган бирон бир жон кўринмасди. Олдинда каттакон қора буқа тинимсиз пишқиради. Ўзимизни четга олдик. Пода гўё дарёни кўрмагандек қирғоққа бостириб келарди.

Қора буқа сув ичмоқчидек бўйнини сувга чўзди-да, тўши билан унга кириб, суза кетди. Бошқа қорамоллар ҳам унга эргашишди. Жониворлар бир--биридан қолиб кетмай деб шошар эди. Во ажаб, буларни ёв қувяптими? Қишлоқда бир гап бўлдимикан? Бузоқчалари онасининг бўйнига бошини қўйганча типирчилаб боришарди. Оч тўлқинларнинг кучи шу жониворларга етгандек, уларни кўтариб, оналари устидан ошириб, оқизиб кетмоқчи бўларди. Бундай пайтда бузоқчаларнинг танаси худди балиқдек сув юзига чиқиб қоларди. Шунда орқасида келаётган она сигирнинг боши янаям кўтарилиб кетарди. Ҳа, ҳимоя қатъий... Сигирлар ўзининг боласидан кўра, олдинда сузиб бораётган қўшнисининг боласига "масъулроқ" эди гўё. Поданинг охирида ғунажинлар, новвослар... Манзара ана шунақа эди.

Бизни ҳайратга солган яна бир ҳол пода қаердан сувга тушган бўлса ўша ернинг рўпарасидан чиқишга аҳд қилгандек эди. Гўё дарё юзига кўринмас ип тортилгану, улар ўша ип бўйлаб сузиб боришарди. Ҳатто одам ҳам бу ишнинг уддасидан чиқолмайди. Сузишнинг бунақа оддий ва мукаммал йўсини кишининг хаёлига келмайди. Улар ҳам бор экан--ку. Оналарига эргашса сув чирпирак қилиб кетмайдими? Биз бу ғалати манзарадан сеҳрлангандек қотиб турардик. Моллар сувга тушиш билан бошларини бир--бирларининг қуймичига қўйиб олиб, суза кетардилар. Ана она болалик говмушларга ҳам навбат келди. Диққат қилсак, улар сафнинг ўртасидан жой олаётган эди. Бузоқчалар кучли оқим келиб урилаётган тарафда, фақат оқимга қарши унга ён бериб сузар эдилар. Кучли оқим эса ўз-ўзидан йўлига ғов бўлаётган ўз "рақиб"ларини қирғоқ сари сурарди.

Биз бир дарёга, бир қирғоқдан узилиб, сузиб бораётган жониворларга, бир қишлоқ йўлига олазарак тикилар эдик.

Ана поданинг олди дарё ўртасидаги оролчага етиб олди-да, кўм-кўк барра майсаларга тўш уриб, ёйилиб кетишди.

Шу ерлик кишилардан бирининг айтишича, қишлоқ моллари учун бу одатий ҳол экан. Улар ҳар куни дарё ўртасида қолиб кетган яшил, даҳлсиз оролларга ўтишар, барра майсаларга нафслари қонгач, яна изларига қайтишар экан...

УЙҒОҚ ҚАЛБИМ...

Бир гуруҳ ёзувчилар Фарғона учрашувидан қайтар эдик. Ҳаяжонлар сабаб... Юракдаги жамийки қўр-кутлар водий боғлари, Шоҳимардон сойлари бўйиларига сочилиб қолган.... Ҳамма жим, шеър айтишлар, ҳазил-ҳузуллар йўқ... мудроқ кайфият...

Йўлнинг икки чеккаси бамисоли раста... мевалар боғлардан тошиб чиққан. Тўхтаб, мевалардан харид қиламиз. Арзон-гаров. "Терганимизга ҳақ берсангиз бўлди".

Аста-секин кўча четидаги мевалар сийраклаша бошлайди. Олдинда яланғоч адрлар, ундан нарида баланд тоғлар кўзга ташланади. Мева-чевалардан нафсимиз қонмагани сезилади. Яна бир ҳовли қаршисида тўхтаймиз. Саватларда ҳар бири пиёладек-пиёладек шафтолилар, тухумдек-тухумдек ўриклар, қирмизи олмалар, қизил қайроқи картошкалар -- бари сархил. Йигирма чоғли одам - ҳаммамиз харидормиз. " Етмасов"... "Ичкарида мўлдир"... бироқ, ҳа деганда эгаси кўринавермайди. "Ҳов ким бор, кеп қолинг, арзон-гаров об қолинг"... гурр кулги кўтарилади...

Ҳовлидан юзлари кулиб, тилла тишли бир аёл чиқади. Бизга худди томошабиндек бир қарайди-да, бирдан кулиб турган юзлари янаям чарақлаб кетади. Баттар шошиб қолади.

--Вой, анграймай, мен ўлай, қани ҳовлига, ҳовлига... ҳай отаси, меҳмонлар келишди, ҳа келишди, Дилфуза, қара қизим...

Биз саватдаги мевалардан нигоҳимизни узиб, намойишкорона уй эгасига қараймиз. Қай биримиз улар кутаётган меҳмонларга ўхшаркинмиз... Бировлар қизиқчиликка "кираверайлик" дегандек бир-бирларини турткилашади. "Майлида, нима қипти..." Кутилмаганда ҳаммамизда бир жонланиш, болаларча қувлик, шумлик... Кимдир буни хоҳламай дейди:

--Кечирасиз опа, сизлар кутаётган меҳмонлар йўлга чиқишган бўлса ҳадемай кеп қолишади, биз...

Биродаримизнинг гапи оғзида қолади. Дарвозада "отаси" кўринади.

--Ие, ие, ўнгимми, тушимми, ё қудратингдан қани ичкарига, ичкарига...

Отахон кўзлари кулиб бизларни ичкари бошламоқчи бўларди. Охири чидамаймиз:

--Ҳай, барака топгурлар, биз бошқа одамлармиз, янглишманглар.

--Вой, нимага бошқа бўларкансизлар, -аёлнинг овози чинни пиёладек жаранглайди, - манови қизимни шундоққина таниб турибман, кеча шеър ўқиди, манави укам ҳам, ҳаммангизни кўрсатдику Фарғона телевизорида, ахир.

--Мен бўлсам, - дея гапга аралашди ота, - буларди оёғи биздақаларникига етармиди девдим. Онаси бўлса Худодан астойдил сўранг, етказади девди. Буни қаранг, етказди-я...

Бирдан ҳар биримизни ўзгача бир ифтихор, туйғу, ҳа ифодалаб бўлмас даражада эркинлик ва эркалик қамраб олди. Икки кунлик "Сиз--бизу, жиз--биз"лар ҳам бир бўлдию, шуниси ҳам бир бўлди. Эркаклар минг йиллик қадрдонлардек отага, шоира қизлар эса уй бекаси аёл сари талпинишди. Шоир Нормурод Нарзий жўшиб кетганидан: "Уйғон халқим, уйғон қалбим" деб ҳайқириб юборди. Кимдир шоирдан узр сўраб, шеърига таҳрир киритди:

"Уйғоқ халқим, уйғоқ қалбим!"...

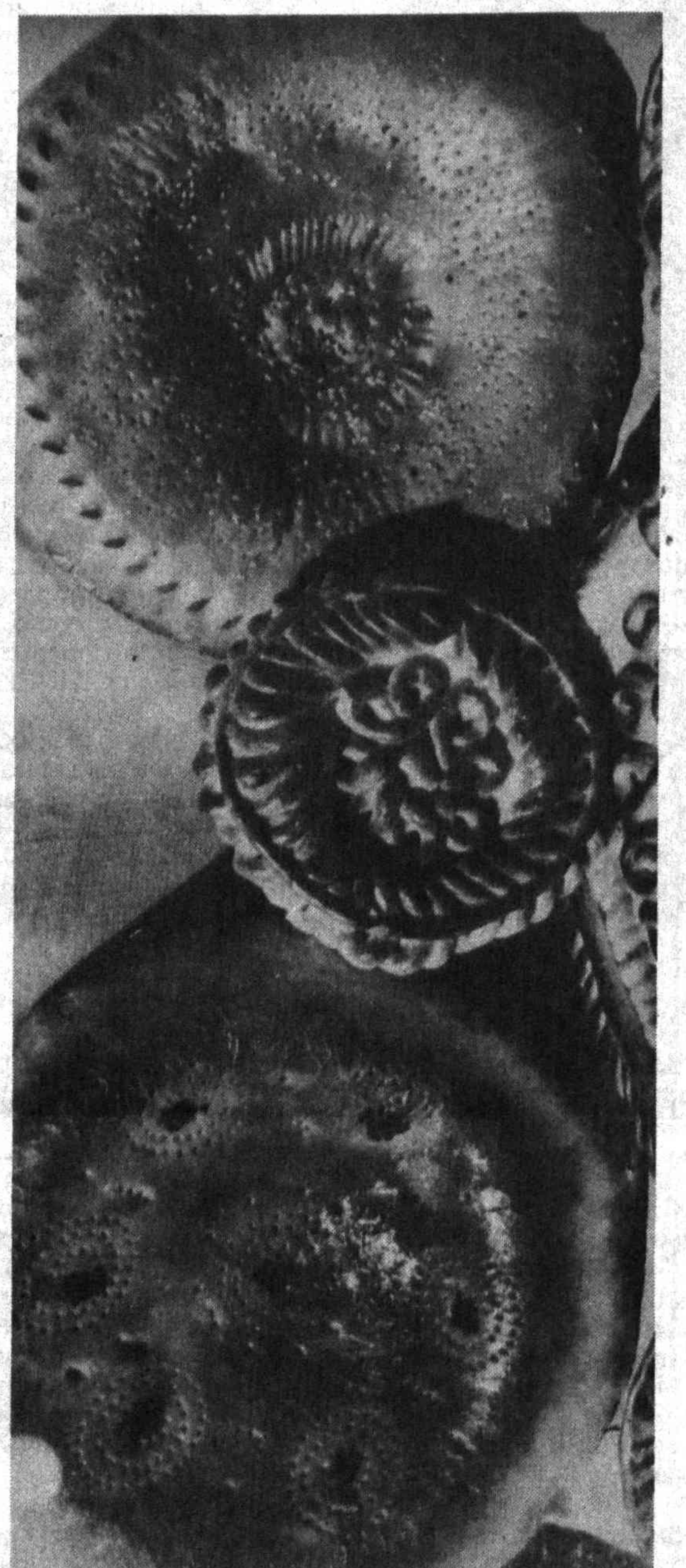

Нон — ризқ-рўзимиз

ТЎРА СУЛАЙМОН

БОҒ ЎРНИ...

Олтмиш иккинчи йили туман газетасида ишлар эдим. Муҳарриримиз менга:

- Бугун Усмон отанинг боғига бор-да, боплаб ёзиб кел. Навбатдаги сонида ёритамиз, - деб топшириқ бериб қолди. Бордим. Боғбон билан кўришиб, боғни бир чеккасидан томоша қилишга тутиндим. Боғ эмас, Боғи Эрамнинг накд ўзи. Нилуфарни биринчи кўришим... Боққа маҳлиё бўлиб икки кун қолиб кетибман. Ишхонага борсам "Эълонлар тахтаси"да ҳар ҳарфи ўқлоғдай-ўқлоғдай қилиб "Ишга икки кун келмаганлиги учун Т.Сулаймонов..." деган "хушхабар". Шу йўсин ишдан ҳайдалганлигим рост. Ҳозир ўша боғ ўрни - бойўғлихона. Энди боғ ҳам йўқ, ишдан ҳайдалиш ҳам йўқ..

БАШОРАТ

Олтмишинчи йиллари ўрта мактабда адабиётдан дарс берар эдим/қуш йўқ ерда қурбақа булбул, деганларидай/. Дарсликда Амир Темур ҳақида ҳақоратомуз латифалар бўлар эди. Ўқувчиларнинг ҳаммасига ўша латифаларни ўчиртириб ташлаб, буюк бобомизнинг бузрукворлигини гапириб берганим билан ҳамон фахрланиб юраман. Одам бўлиб мен ҳам хайрли ишга қўл урган эканман, деб.

"ЭСДА ҚОЛАРЛИК ГАПЛАР"

Кейинги йилларда садақа берувчидан садақа олувчи / хайрия "байроғи" остида /, бемордан кўра башорат қилувчи кўпайиб кетди. Менда эса "башорат" қила билиш қобилияти ўша йиллари белги бера бошлаганини энди билиб, сезиб ўтирибман. Тўй ўтиб бўлгандан сўнг...

Кишига давлат уч марта келар экан. Мен энди иккинчи келишини тунларни тонгларга улаб пойлаб юрибман...

Кун сайин озиб кетаётганлигим шундан.

КАТТА БАРИБИР КАТТА – ДА !

Газетамиз ўзбек тилида чиқиб, летучка / адабий таҳлил / ўрисча олиб борилар эди. Орамизда Павлик исмли ўта беозор, ўта андишали бир ўрис йигити ишлар эди. Муҳарриримиз "қизил" бўлиб "қизил" эмас, оқ бўлиб оқ эмас - аросатда қолган, майин супургига мойилроқ бир шўрлик эди. Адабий таҳлилни ўзбек тилида олиб борилгудай бўлса гўё сиёсий хатога йўл қўйган бир раҳбар сифатида амалидан айрилиб қоладигандай хавфсираб яшар эди. Сўз навбати менга теккудай бўлса..: Ҳамма бир енгил нафас олиб, бор экансан-ку, деб қўйишар эди. Алалхусус, оқимига қарши от қўйганим учун "Ўз аризасига кўра..." деган бир энлик қоғозга эга бўлиб қола бердим.

"ҚЎШМАЧИ"

-- Оббў бобой-эй, шундай қилиб Тошканни бозорлаб кетаяпман денг.

-- Шундай, улим, шундай. Бир дуварамнинг бошини икки қилиш тараддусида... Ўзингиздан сўрасак?

-- Менми? Мен, нима десам экан, шоирман. Қишлоқ ҳаётини, қишлоқиларнинг туриш-турмушларини ўрганиш учун...

-- Э-э, ҳали мен шоирминан гаплашиб кетиб баражатиппанма?

Қани, қани ғазал жазған қўлингизди қайта олиб, қайта кўришип қўяйлик эмасам. Уйдагиларга роса мақтаниб борадиган бўппанда, бир шойирди тириклай кўрдим, деб. Бир эмас, керак бўлса икки марта кўришдим, деб. Тошкеннан то Қўрғончагача гаплаша келдим, деб. Улар ҳам ўзимизга ўхшаган простой одам бўлар экан, деб. Китоб жазғани келажаткан экан, деб. Тиливизорда кўриш бошқа, ўзини кўриш бошқача бўлар экан, деб.

-- Жа унчалик эмас, бобой. Жа ошириб юбордингиз. Простой бўлмасам қишлоқиларнинг ҳаётини ўрганш учун чанг босиб, чанг ютгани қишлоққа борармидим.

-- Туври айтасиз шойир улим. Туври айтасиз. Простойликда гап кўп. Бизлар айтар гапимизди эплаб гапиралмаймиз. Китоб жазиш !

Э-ҳа. Худо сизларга ғойибидан берганда улим. Энди шу китобди қайтиб жазасизлар? Фаришта-маришталар айтиб турама,ё ўзларингиз? Қийинма? Ранги-рўйингизга қарағанда қийинга ўхшаб кўринади. Сир бўлмаса, улим...

-- Бунинг ҳеч қандай сири-секрети йўқ, бобой, мисол учун бир йигит танлаб унга бир қизни севдирамиз. Бошда қиз бироз қийиқлик қилади. Йигит ҳам бўш келмайди. Ахири уларни ё бир булоқ бўйида, ё мажнунтол тагида учраштирамиз. Бу - ишнинг пишгани. Буни бизнинг тилимизда... Барибир бунақа гапларни сиз тушунмайсиз, бобой. Кейин тўй бўлади. Кўриб турибсизки китоб тайёр. Икки қишлоқи ёш бахтиёр. Тушунарлими, бобой?

- Тушунарли, улим, тушунарли. Унда сизни шойир демасдан, қўшмачи деса ҳам бўлар экан. Туврими, улим?

ДОНОЛАР ФИКРИ...

ҲАЙВОНОТ ХОСИЯТЛАРИ

Маймуннинг арабча номи "қирд", форсча номи "капи" ва "бузина", ҳинд тилида юзи қизили "бундур", юзи қора ва бадани кул ранги эса "лангур"дейилади. Бу икки маймун думли бўлади. Юзи одам юзига ўхшайдиган, аммо қора, оёқ ва қўлининг бармоқлари узун, икки оёқда юра оладиган, бадани ҳам қора, юнглари узуни эса форс тилида "наснос", ҳинд тилида "банмос", яъни "ўрмон одами" дейилади.

Хосияти ва таъсири: Маймуннинг қонидан баданга суркалса, мўй ўсишини тўхтатади. Бу синаб кўрилган. Агар маймун қони иссиғича ичиб юборилса, киши ўша ондаёқ тилдан қолади. Маймун терисидан ғалвир қилинса ва ҳар қандай ғаллани шу ғалвир билан эланиб, сўнг экилса, чигирткалар шу ғаллага ҳужум қилмайди.

***

Какликнинг арабча номи "қабж" бўлиб, бу форсча кабк (каклик) сўзининг арабчалаштирилганидир. Чунки асл арабча сўзларда "қ" ва "ж" ҳарфлари битта сўзда учрамайди. Туркча номи эса каклик, юнончаси эса соғюрадир.

Хосияти ва таъсири: Каклик гўшти энг латиф гўштлардан бири. Тўқ тутади ва тез ҳазм бўлади. Ундан тоза қонлар ҳосил бўлади. Фалажга, лақва (юз фалажи)га, совуқдан юз берган иллатларга, кўкрак, меъда, ичак, жигар, истисқо, ичнинг юришмай қолиши иллатларига қарши наф қилади.

Зарари: Иссиқ мижозлиларга зиён қилади, ҳавоси иссиқ бўлган мамлакатларда ҳам зарарлидир. Шароб билан қўшиб ейилса, бош оғриғи пайдо қилади, баданни эса қичиштиради.

***

Оҳунинг форсча номи "оҳу", туркча номи "жийрон", ҳиндча номи "мирг", олти ойликкача бўлган боласининг номи араб тилида "тило", олти ойликдан уч ёшгача бўлгани "кашф" ва уч ёшдан ошгани "таби" дейилади.

Хосияти ва таъсири: Овланадиган ҳайвонлар ичида унинг гўшти инсон мижозига яқин туради. Ҳўл-совуқ мижозли кишилар учун муносиб овқат. Эркагининг гўшти урғочисининг гўштига қараганда яхшироқ, хусусан семиз бўлса ва серсув ўтлоқларда ўтлаб юргани бўлса.

Гўштидан ейилса фалаж, аъзоларнинг сустлашиши, совуқдан юз берган асаб иллатлари, совуқ ҳафақон ва сариқ касаллигига қарши наф қилади.

***

Типратиканнинг арабча номи "қунфуз", модасиники "қунфуза", юнонча номи "қуқморус", форсча номи "хорпушт" ва туркча номи "кирпи"дир. Одатда "қунфуз" (типратикан) дейилганда кўпинча саҳро-чўл ва қишлоқ ичларида учрайдиган типратикан тушунилади.

Хосияти ва таъсири: Саҳро, чўл ва ҳовлиларда учрайдиган типратиканнинг гўшти сиканжубин билан ейилса, бош оғриғини қолдиради. Бироқ гўшти тузланган бўлиши лозим. Бошқа керакли дорилар билан қўшилганда эса фалаж, томир тортишиши, асаб иллатлари, доулфил ("фил касаллиги"), яъни оёқнинг фил оёғидек йўғонлашиб, шишиб кетиши ва истисқога қарши ейилади. Тузланган гўшти мижознинг ўзгаришлари, сил касаллиги, болалар ёки катталарнинг ҳам уйқуда сийиб қўйишига қарши, ёғи қийин сийиш иллатини йўқотишга қарши ейилади. Офтобда қуритилган жигари эса истисқога фойдалидир. Куйдирилган тери ва тиканлари шароб билан ичилса, фалажга, сиканжубин билан ичилса, сезгиларнинг сусайиб кетишига қарши фойда қилади. Гўштидан боғланса, ёки қайнатиб ичилса, қулғуна, моҳов, тери яллиғланиши ва ҳар хил қаттиқ безларни йўқотишга ёрдам беради.

("Даволар хазинаси" китобидан)

ҚИЗЛАРГА ҚИРҚ, ЙИГИТЛАРГА ЕТМИШ ҲУНАР БОР...

Қаерда экан шунақа маскан демоқчимисиз... Шошилманг. Аввало, бир нарсани ошкор айтиб ўтсак... Бир пайтлар ҳунар техника билим юртларига "ўгай кўз" билан қараларди. Фанларни тўлиқ ўзлаштира олмайдиган хулқи ёмон ўқувчиларни ана шундай масканларга ўлдажўлда жўнатиларди. Тўғрироғи, ўқитувчилар билим олишга қизиқмайдиган ўқувчилардан қутилиши учунгина шу йўлни танлашарди. Мажбуран ва эътиборсиз ўқишга юборилган ёшлар эса на мактабда, на ҳунар техника билим юртига қатнашарди. Бу эса ўз навбатида ота-оналарни ташвишга солар эди.

Бугун эса уйғониш шамоли давримизнинг ҳар бир бурчагига кириб, вазият ва имкониятларни ўзгартирмоқда.

Шу йўсинда Президентимиз Ислом Каримовнинг ҳунарга эътиборни кучайтирмоқлик ҳақидаги қарорлари ҳунар техника билим юртларига бўлган талабларни янада оширди. Ҳунар масканлари ёшларнинг севимли маконларига айланиб бормоқда.

Биринчи ўринда моддий техника базаси яхшиланиб, ёшларнинг севган касблари бўйича ҳунар эгаллашлари учун барча шарт-шароитлар яратиб берилмоқда. Бундан ота-оналарнинг қанчалар шод бўлаётганларини айтмайсизми? Улар энди ўз фарзандларини ихтиёрий равишда ҳунар билим юртларига йўллашмоқда. Ўзлари истаган мутахассисликка эга бўлган қишлоқ ёшлари эса ишлаб чиқаришнинг турли жабҳаларида самарали меҳнат қилишмоқда.

Сизга айтмоқчи бўлганимиз худди шундай масканлардан бири Шуҳратбек Садриддинов раҳбарлик қилаётган «Ўрмонбек» миллий ҳунармандчилик лицейидир. Бу жамоа меҳнат аҳлининг ёшларга билим бериш, касб-ҳунар ўргатиш соҳасида олиб бораётган ишлари таҳсинга лойиқдир.

1992 йилдан буён лицей номини олган бу даргоҳ аслида 1961 йилда 5-ҳунар техника билим юрти бўлиб ташкил топган. Дастлаб бу ерда тўрт мутахассислик бўйича кадрлар тайёрланди. Кенг ихтисосли тракторчилар, автомобиль ҳайдовчи шофёрлар, бульдозерчилар ва чеварчиликнинг йигирув ва тўқувчи бўлимлари бўйича илм бериларди. Ўша пайтларда билим юртининг моддий техника базаси у қадар ривожланган эмасди. Ўқувчилар кўпроқ назарий билим билан чекланиб қолардилар. Дарсларни кўргазмали қуроллар асосида амалиётга боғлаб ўтишнинг имконияти йўқ эди.

Бугун эса... лицей Андижон вилоятидаги энг кўзга кўринган ибрат олишга арзигулик масканлардан бирига айланди. У ўз бағрида эндиликда Наманган, Фарғона, Ўш вилоятидан келган ҳунарга ҳавасманд ёшларни ҳам тарбияламоқда.

Замонавий дастурлар талаб асосида барча умумтаълим фанларидан ўқув хоналари ташкил қилинган бўлиб, техника воситалари, кўргазмали қуроллар, диограмма ва схемалар билан жиҳозланган. Умумтаълим фанлари бўйича 2 та хона лингафон қурилмаси билан таъминланган. Амалий машғулотларни ўтказиш учун лицейда трактородром, автодром, чеварчилик, чилангарчилик, машиналарга техникавий хизмат кўрсатиш устахоналари, мелиоратив машиналар, электротехника фанларидан лабараториялар мунтазам ишлаб турибди. Пахта етиштириш ва уни йиғиб-териб олиш бўйича амалий машғулотлар 44 гектар ер майдонига эга бўлган ўқув хўжалигида ўтказилади.

Марказий иситиш системасига эга бўлган 240 ўринли ётоқхона, 420 ўринли ўқув корпуси, ошхона, спорт зали, мажлислар зали, тиббий хизмат кўрсатиш пункти, кутубхоналар ва улар жиҳози замонавий ва шинам. Бу ҳақда талабалар ҳамиша қувонч билан гапирадилар.

Фидойи ўқитувчилар Маҳмуджон Эркабоев, Абдулатиф Ғофуров, Иброҳим Жалолов, Усмонжон Тўрақулов ва Эркинжон Зайнобиддиновларнинг иш тажрибаси бошқаларга ҳам ўрнак бўлмоқда. Қаюмжон Бердиқулов, Шуҳратхон Абдулҳақова, Ғофуржон Тўйчиев, Шоира Садриддинова сингари шогирдлари билан бир қаторда ота-оналар ҳам хурсанд. Лицей ҳаёти билан яқиндан танишиб қувондик.

Энг муҳими, ҳунарим зиёда, ризқим улуғ бўлсин десангиз бу масканга астойдил ташриф буюраверинг. Қизларга қирқ, йигитларга етмиш ҳунар бор.

Нилуфар АҲМЕДОВА

Тандир тўла ёпсангиз нон, Қўлларингиз бўлсин омон, Моможон!

Тошкент Политехника институтининг Саноат фуқаро қурилиши факультети томонидан Нурбоев Жўра Умматовичга берилган Б-I 879089 номерли ДИПЛОМ бекор қилинади.

Муассис: ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир Абдуқодир НИЁЗОВ
Навбатчи муҳаррир: Зайниддин МАМАДАЛИЕВ

ТАҲРИРИЯТ: Қабулхона — 136-56-58, 133-95-97; хатлар бўлими — 136-54-64; тижорат бўлими — 133-79-69; ижодкор ёшлар бўлими — 136-54-64; спорт, ҳарбий ватанпарварлик бўлими — 136-58-93, котибият — 136-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32—уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Дизайн устаси: С.ФАЙЗУЛЛАЕВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 0513.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 11.024
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 21.30

1 2 3 4 5 6